

De XXIII olympiske vinterleker og
VII paralympiske vinterleker i 2018

Sluttrapport fra Tromsø Romsa 2018 AS

Tromsø 19. november 2008

TROMSØ 2018
ROMSA 2018

Forside: Hovedbilde: Kim Kr. Nordli
Bildestripe: Yngve Olsen Sæbbe og Rambøl Mapping/70°N arkitektur as
Bakside: Hovedbilde: Kim Kr. Nordli
Bildestripe: Erik Førde, Kim Kr. Nordli og Ingunn Mæhlum

Trykk: Fagtrykk Ide as

ISBN 978-82-996916-2-8 (trykket versjon) ISBN 978-82-996916-3-5 (pdf)

INNHold:	SIDE
FORORD.....	4
SAMMENDRAG	5
1. TROMSØ ROMSA 2018 AS VISJON OG MÅL.....	8
1.1 HVA VAR DET VI ØNSKET?.....	8
1.2 HVA OPPNÅDDE VI?.....	9
2. VALGPROSESSEN	11
2.1 KORT OM VALGET AV TROMSØ	11
2.2 VURDERING AV PROSESSEN.....	11
3. DE POLITISKE PROSESSENE	13
3.1 KORT OM PROSESSENE	13
3.2 VURDERING AV PROSESSENE.....	13
4. KOMMENTARER TIL KSG-RAPPORTEN - SAMMENDRAG.....	15
4.1 RAPPORTENS INNHOLD.....	15
4.2 FREMLEGGELSE AV RAPPORTEN	15
4.3 METODEKRITIKK	15
4.4 POSITIVE EFFEKTER FOR KONSEPTET	16
4.5 AVVIK I BEHOVET FOR NETTO STATSTILSKUDD	16
4.6 SAMFUNNSØKONOMISK ANALYSE	18
4.7 VURDERING AV TROMSØ ROMSA 2018 AS MILJØSTRATEGI	19
5. EGENEVALUERING	20
5.1 INNLEDNING	20
5.2 BYKAMP OG BUDSJETT	20
5.3 "SMERTEGRENSEN"	20
5.4 BUDSJETTARBEIDET	21
5.5 KVALITETSSIKRINGEN	21
5.6 FORSTÅELSE AV LOOC-REGNSKAPENE.....	22
5.7 SAMARBEIDET MED IDRETTEEN	23
5.8 MEDIA	23
5.9 NASJONAL FORANKRING	24
5.10 FOKUS OG PRIORITERINGER.....	24
5.11 MANGLENDE ARBEIDSKAPITAL I TROMSØ ROMSA 2018 AS.....	24
5.12 FOKUSET PÅ NÆRINGSLEV	25
5.13 FOKUS PÅ MILJØ- OG KLIMAARBEID	26
5.14 INTERNASJONALT ARBEID	26
6. IDRETTSSTYRET	28
6.1 NIFs EIERFORHOLD TIL PROSJEKTET	28
6.2 SPILLEMIDLENE.....	28
6.3 BEHANDLING I NIFs STYRE.....	29
7. ANBEFALINGER.....	30
7.1 REFLEKSJONER RUNDT EN NY RUNDE.....	30
7.2 KONKRETE ANBEFALINGER I LYS AV 2018-PROSESSEN	31
VEDLEGG:.....	33
VEDLEGG 1. KOMMENTARER TIL KVALITETSSIKRERS (KSGs) RAPPORT	33
VEDLEGG 2. HISTORISK RISS – MILEPÆLER	56
VEDLEGG 3. INTERNASJONALT ARBEID	62

Forord

Vedlagt følger sluttrapport fra OL-selskapet Tromsø Romsa 2018 AS.

Vi vil i dette forord til rapporten benytte anledningen til å rette en stor takk alle som har bidratt til å bringe OL-prosjektet fram til dette stadium – et engasjement som medfører at visjonen om et vinter-OL i Tromsø fortsatt lever.

Takken går til:

- Tromsø kommune for å ha tatt et sterkt eierskap til prosjektet – og for å ha stilt administrativ kompetanse til disposisjon i søknadsarbeidet og i forbindelse med gjennomførte planprosesser.
- B-aksjonærene Troms Fylkeskommune, Hurtigruten ASA, L. Mack AS, SpareBank1 Nord-Norge og Troms Kraft AS.
- Våre hovedsponsorer Troms Kraft AS, Telenor ASA, SpareBank1 Gruppen, Store Norske Spitsbergen Kullkompani AS og Eksportutvalget for Fisk.
- Et stort antall lokale og regionale bedrifter som har bidratt økonomisk.
- Landsdelsutvalget, Sametinget, de nordnorske fylkeskommunene og en rekke kommuner i Nord-Norge som har bidratt til å finansiere prosjektet.
- Lokale, regionale og nasjonale leverandører som har sponset prosjektet.
- Et stort antall ressurspersoner og fagmiljøer som på frivillig grunnlag har bidratt aktivt med leveranser inn i prosjektet.
- Enkeltpersoner og organisasjoner innenfor kultur, næringsliv og politikk som har bidratt med moralsk og politisk støtte.
- Den lokale, regionale og nasjonale idretten som har arbeidet aktivt for realisering av prosjektet, dette gjelder ikke minst det forrige idrettsstyret, de nordnorske idrettskretsene og vintersærforbundene.
- Prosjektets gründere, selskapets ansatte og styremedlemmer som har stått på i fem og et halvt år for å realisere prosjektet.

Styret i Tromsø Romsa 2018 AS håper at denne rapporten kan gi verdifulle innspill til videre arbeid med å realisere vinter-OL i Tromsø.

Tromsø, 19. november 2008

Hans Olav Karde
Styreleder

Petter Rønningen
Administrerende direktør

Sammendrag

Rapporten er en vurdering og evaluering av prosessen som førte til at styret i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) i sitt møte den 6. oktober 2008 valgte å trekke OL-søknaden. Dokumentet inneholder også vår vurdering av Kvalitetssikrers rapport.

Ideen om å søke vinter-OL og paralympiske vinterleker i Tromsø ble lansert 12. mai 2003. Den 6. oktober 2008 trakk NIF sin søknad om statsgaranti for et vinter-OL i Tromsø i 2018.

I *kapittel 1* beskrives Tromsø Romsa 2018 AS visjoner og mål. Ambisjonene om å internasjonalisere Nord-Norge, skape sterke vekstimpulser og å ”samle idretts-Norge til ett rike” var de viktigste motivasjoner og visjoner for Tromsø i arbeidet for å få vinter-OL til Norge og Nord-Norge, først i 2014, deretter i 2018. OL-prosjektet har gitt landsdelen en fremtidsvisjon. Denne visjonen har inspirert både offentlige og private aktører til positivt og konstruktivt samarbeid og engasjement både i Tromsø og i de tre nordligste fylkene.

I *kapittel 2* beskrives prosessen som ledet til valg av Tromsø som nasjonal søkerby. NIFs valg om å gjennomføre stedsvalget for OL som en nasjonal konkurranse resulterte i at det ble to tapere og en vinner. Det ble splittelse i og mellom kretsene og mellom særforbundene. Tromsø Romsa 2018 AS opplevde i tillegg et variabelt eierskap og svak oppfølging fra toppledelsen i norsk idrett, både blant tillitsvalgte og generalsekretæren.

I *kapittel 3* beskrives de politiske prosesser som løp parallelt med prosjektet. Da Regjeringen engasjerte Kvalitetssikrer for å gå gjennom kostnader og gjennomføringsevne, ble det et politisk mantra at ingen ville mene noe før rapporten ble fremlagt. Gjennom hele 2008 har det – med noen få unntak - vært et fravær av OL-debatt i det politiske Norge. En så stor sak for Norge kan bare leve i samfunnsdebatten så lenge det politiske Norge er en deltaker i diskusjonen. Kvalitetssikringen bidro til at nesten ingen politikere fremmet synspunkter eller generelle holdninger om et nytt OL i Norge, i respekt for den rapport de ventet på, og da rapporten endelig kom ble debatten avlyst i løpet av én uke.

Den 30. september 2008 ble rapporten fra kvalitetssikrergruppen Advansia AS, Det Norske Veritas AS og Samfunns- og Næringslivsforskning AS (heretter benevnt KSG) overlevert til Kultur- og kirkedepartementet og Finansdepartementet.

I *kapittel 4* gjengis det et sammendrag av Tromsø Romsa 2018 AS vurderinger av KSG-rapporten. Hele vår vurdering av KSG-rapporten kan leses i *vedlegg 1*.

Måten rapporten ble lagt fram på, bidro til å forsterke inntrykket av avvik mellom det som var gjort tidligere og KSGs konklusjoner. Tromsø Romsa 2018 AS ble i realiteten fratatt muligheten til å analysere innhold og kommunisere synspunkter på rapporten. I ettertid viste det seg at forhold i rapporten hadde fortjent tilsvaret i forbindelse med fremleggelsen:

- Kvalitetssikringsprosessen, slik den var tilpasset, var ikke et egnet verktøy i denne fasen av prosjektet.
- KSGs avvik i forhold til søknaden er på 8,4 mrd. kroner, når en ser bort fra kostnader til overordnet sikkerhet, som var avtalt med departementet ikke skulle inkluderes i søknaden om statsgaranti.

- Av KSGs avvik på 8,4 mrd. kroner, skyldes 4,7 mrd. kroner andre metoder og forutsetninger - og som dermed ikke var innarbeidet i vårt budsjett. Vår gjennomgang viser at avvikene skulle vært 1,3 mrd. kroner og dermed 3,0 milliarder lavere enn KSGs analyser.
- Det resterende avvik på 3,7 mrd. kroner er innenfor sammenlignbare budsjettposter. Vår gjennomgang viser at avvikene skulle vært 1,2 mrd. kroner og dermed 2,5 milliarder kroner lavere enn KSGs analyser.
- Dersom den samfunnsøkonomiske nettokostnaden ved Lillehammer korrigeres for byggekostnadsindeksen blir den samfunnsøkonomiske nettokostnaden for Lillehammer'94 ca 10 mrd. kroner – m.a.o. det samme som er beregnet for Tromsø-OL. Et OL i dag er betydelig større enn en OL i 1994.
- Tromsø Romsa 2018 AS miljøstrategi kritiseres for å være for ambisiøs, for lite konkretisert og at kostnadene for gjennomføring er underestimert. Tromsø Romsa 2018 AS mener at ambisjonene er realistiske, men at det ikke var mulig å konkretisere miljøplanene før Tromsø kommunes konsekvensutredning var gjennomført.

Gjennom kvalitetssikringsprosessen har staten fått utarbeidet et grunnlag for å kunne styrke Tromsø-konseptet ytterligere. Rapporten viser at det er gjennomførbart med et OL i Tromsø, noe som er understreket av Kulturministeren ved flere anledninger.

I *kapittel 5* har Tromsø Romsa 2018 AS gjennomført en egevaluering, hvor vi drøfter svakheter ved vår organisering og vårt arbeid. I denne er hovedkonklusjonene:

- Etter at Tromsø vant ”bykampen” burde NIF og Tromsø Romsa 2018 AS forsterket og utdypet arbeidet i forhold til norsk idrett. Idretten burde vært på eiersiden og kommunikasjonen mellom Tromsø Romsa 2018 AS og idrettens organer burde vært bedre ivarettatt.
- I tidsrommet fra søknadsbudsjettet ble ferdig (medio februar 2007) fram til søknad om statsgaranti ble innlevert (mai 2007) burde vi ha arbeidet videre med å kvalitetssikre budsjettet, samt kommunisert usikkerheten i søknadsbudsjettet.
- Da det ble kjent at prosjektet skulle ”*underlegges en tilpasset ekstern kvalitetssikring*” burde NIF og Tromsø Romsa 2018 AS ha reagert.
- NRKs Brennpunkt-dokumentar i februar 2008 endret opinionen i negativ retning for Tromsø Romsa 2018 AS.
- Tromsø Romsa 2018 AS hadde i lang tid ikke stort nok fokus på de grunnleggende forutsetninger for å få en statsgaranti:
  - o Idretten må ville det.
  - o Det nasjonale næringsliv må ville det.
  - o Folket må ville det.
  - o Politikken må ville det.
- Det var svært uheldig for Tromsøs kandidatur at NIF samtidig valgte å søke om ungdoms-OL på Lillehammer. Dette ville ha gjort det vanskelig for IOC-medlemmer å stemme på Tromsø som arrangør av vinter-OL i 2018.
- Uklar tidsplan for statsgarantien medførte at sponsorer var avventende til å støtte selskapet, noe som svekket kapitaltilgangen i en svært viktig fase av prosjektet.

I *kapittel 6* kommenteres forholdet til NIFs styre. Mens idretten hadde sterk fokus på deres ”bidrag” på 22,3 % av anleggsinvesteringene, endte prosessen paradoksalt nok med at NIF tok den politiske rolle og stoppet prosjektet med den begrunnelse at samfunnskostnadene ble for høye, uten at våre folkevalgte organ fikk mulighet til å gjøre disse vurderingene. Tromsø Romsa 2018 AS fikk aldri anledning til å være med i behandlingen av saken i dens slutfase.

I *kapittel 7* oppsummeres prosjektet med anbefalinger for et nytt OL i Norge. Kostnadene er høye ved å arrangere et OL i Norge uavhengig av lokalisering. Mange mener samfunnets felles ressurser skal brukes på andre oppgaver enn å planlegge og å arrangere et idrettsarrangement som OL. Et fremtidig OL bør derfor i utgangspunktet defineres til å være noe utover et idrettsarrangement. Størrelsen på et OL krever så store investeringer i anlegg, infrastruktur og øvrig logistikk at det bør omdefineres til å bli et nasjonalt og regionalt utviklingsprosjekt med både politisk og idrettspolitisk forankring og vedtak. Et OL vil være en viktig komponent og motor i et slikt utviklingsprosjekt.

Med bakgrunn i ovenstående anbefales det at neste OL-prosess gjennomføres på en annen måte:

1. Idretten bør i et vedtak på idrettstinget klargjøre først om en ønsker å søke om et nytt vinter-OL. Dette fordi saken er av en slik karakter at den hører hjemme i idrettens høyeste organ.
2. Idretten tilkjenner dette overfor Regjeringen.
3. Deretter bør idretten og Regjeringen i fellesskap bli enige om hva som totalt sett er det mest hensiktsmessige stedsvalg, ref IOC sine krav om at et OL både skal være i samsvar med idrettens planer, så vel som med byen og regionens visjoner og planer.

I *vedlegg 1* kommenteres KSG-rapporten.

I *vedlegg 2* gis en oversikt over milepæler i prosjektet.

I *vedlegg 3* gis en kort rapport fra det internasjonale arbeidet.

I tillegg har Tromsø kommune fått utarbeidet en *rapport*¹ som viser historikken om valg av arenalokalisering/konsept og hvilke miljøer som har vært involvert.

---

¹ Barlindhaug AS, rapport nr. 00.9617, oktober 2008.

1. Tromsø Romsa 2018 AS visjon og mål

1.1 Hva var det vi ønsket?

Da OL-ideen ble lansert 12. mai 2003 ble den omtalt med ord som ”vill”, ”sprø”, ”sjarmerende” og ”vakker”. Mange betegnet ideen som urealistisk, men Tromsøværingene hadde brutt med etablerte konvensjoner. De satte seg som mål å arrangere vinter-OL lengre nord enn noen sinne.

Bak den ”ville og vakre” ideen ligger en dypere tanke og en større visjon enn det som utelukkende knytter seg til selve idrettsarrangementet. Dette var hendelsen som skulle gi Nord-Norge dets nasjonale og internasjonale gjennombrudd. Vi skulle vise verden at vi finnes – og vi skulle gjøre det gjennom det mest internasjonalt eksponerte enkeltarrangement som finnes: de olympiske leker.

OL-ideen ble satt inn i landsdelens historiske utviklingstrekk gjennom de siste generasjoner:

- Gjenoppbyggingen etter 2. verdenskrig.
- Oppbygging av landsdelens kompetanse gjennom etablering av høyskoler og Universitetet i Tromsø.
- Etableringen av nasjonale institusjoner som Polarinstituttet, Nasjonalbiblioteket, Brønnøysundregistrene og Luftfartstilsynet i landsdelen.

OL-prosjektet ble også satt inn i Norges og Nord-Norges øvrige ambisjoner:

- Sikre varige vekstimpulser, fremtidstro og optimisme.
- Øke landsdelens attraktivitet for bedrifter, kapital og arbeidskraft.
- Underbygge Regjeringens nordområdesatsing.
- Styrke reiselivssatsingen.

I tillegg til de overordende visjoner, ønsket Tromsø Romsa 2018 AS å ”samle idretts-Norge til ett rike” gjennom å arrangere et OL. Et OL i Tromsø ville innebære en betydelig oppbygging av idrettsanlegg. I 2008 er det innenfor de større idrettsgrener stort sett bare fotballen som har enkelte anlegg med tilfredsstillende standard nord for Trondheim. Dette begrenser mulighetene til å drive toppidrett med base i nord.

At kun ett av 101 internasjonale mesterskap siden 1895 har vært arrangert i Nord-Norge illustrerer hvilke begrensninger anleggssituasjonen skaper for landsdelens muligheter til å påta seg større internasjonale oppgaver.

I fasen fra 2014- til 2018-søknaden ble visjonen for lekene utdypet og tydeliggjort. Tromsø Romsa 2018 skulle bli et OL med unike fortrinn, slik det framgår av søknaden:

- Tromsø Romsa 2018 vil bli tidenes mest kompakte leker. 14 av 15 anlegg ligger innenfor en radius på 11 kilometer.
- For første gang siden OL i Squaw Valley i 1960 skal alle deltakere og ledere bo i én deltakerlandsby.
- Med Tromsøs arktiske natur vil vi kunne tilby verden de mest spektakulære TV-bildene noen sinne.

- Tromsø har mange unike kvaliteter. Det er en vital, livlig, urban by plassert mellom hvite høyfjell og blått hav, nord for Polarsirkelen, med nordlys som lyser opp vinterhimmelen.
- Tromsø Romsa 2018 vil bli en vitamininnsprøytning for hele landsdelen og en del av nordområdesatsingen.
- Lekene vil bidra til å sette fokus på urfolk og gi positive vekstimpulser for det samiske samfunn.
- Tromsø Romsa 2018 vil gi et løft til norsk og samisk kunst og kultur, og bidra til en større internasjonalisering av disse.

Engasjementet har vært idrettspolitisk motivert, men har også hatt et nærings- og samfunnsmessig perspektiv. OL ble vurdert som en utviklingsarena for vekst, innovasjon og kompetanseheving. Profileringen av landsdelen og den internasjonale markedsføringen av Norge har også vært en viktig og positiv drivkraft.

Ambisjonene om å internasjonalisere Nord-Norge, skape sterke vekstimpulser og å ”samle idretts-Norge til ett rike” var de viktigste motivasjoner og visjoner for Tromsø i arbeidet for å få vinter-OL i 2018 til Norge og Nord-Norge.

1.2 Hva oppnådde vi?

OL-prosjektet har gitt landsdelen en fremtidsvisjon. Denne visjonen har inspirert både offentlige og private aktører til positivt og konstruktivt samarbeid og engasjement både i Tromsø og i de tre nordligste fylkene.

Tromsø kommune som potensiell, fremtidig OL-vert, har gjennom fem år forberedt og planlagt ulike aspekter ved sin virksomhet. Sentrale resultater av dette er:

- Ny kommuneplan (arealplan).
- Kommunedelplan for OL og program for konsekvensutredningen.
- Kommunens vedtatte og ambisiøse klimaplan 2008-2018.
- Kompetansehevingen i administrasjonen.
- Kommunens økte nasjonale og internasjonale profil som potensiell fremtidig OL-by.

OL har bidratt til mobilisering og samarbeid i landsdelen. Mange byer, kommuner, næringsliv og kunnskapsmiljøer har bidratt til OL-prosjektet og har hatt et sterkt fokus på de positive ringvirkninger et OL i Tromsø ville ha hatt. Ikke bare for regionen rundt Tromsø, men også for landsdelen som helhet. Eksempelvis har ECON, NUPI², NORISS³, TØI⁴ og Norut Tromsø utført utredninger som analyserer hvilket potensial for vekst og sysselsetting et fremtidig OL vil kunne ha for Tromsø og landsdelen.

Reiselivsaktører i Tromsø-regionen melder om økt interesse fra både det norske og internasjonale reiselivsmarkedet som en direkte effekt av Tromsøs status som nasjonal kandidatby for et fremtidig OL. I tillegg melder Balsfjord kommune om økt fokus på og bruk av Blåtind som utfartsmål for nasjonale og internasjonale skikjørere.

---

² Norsk Utenrikspolitisk Institutt.

³ Norsk Institutt for Strategiske Studier.

⁴ Transportøkonomisk institutt.

Tromsø-regionen er blitt behørig omtalt i så vel nasjonale som internasjonale medier. I løpet av fem år har det lyktes å skape en nasjonal merkevare.

Tromsø Romsa 2018 AS og tilknyttede kompetansemiljøer har utviklet verdifull kompetanse og kunnskap om sentrale aspekter ved å arrangere større idrettsarrangementer.

Mange aktører både fra privat og offentlig sektor har fremhevet at 2018-prosjektet har stimulert til utarbeidelse av strategier av typen: "hvor ønsker vi å være om 10 år?".

Ikke minst har prosjektet bidratt til å bedre samarbeidet og etablert nye samarbeidsformer innenfor den nordnorske idretten. Avstanden Bindal – Grense Jakobselv er blitt mindre.

2. Valgprosessen

2.1 Kort om valget av Tromsø

6. oktober 2008 trakk Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) sin søknad om statsgaranti for et vinter-OL i Tromsø i 2018. Vedtaket lyder slik:

”Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) vil ikke søke Den internasjonale olympiske komité (IOC) og Den internasjonale paralympiske komité (IPC) om at Norge skal arrangere de olympiske og paralympiske vinterlekene i 2018. Som følge av dette trekker NIF tilbake søknaden om statsgaranti til KKD avgitt 10.05.2007”.

Det er fem og et halvt år siden OL-ideen ble lansert i Tromsø. Opprinnelig var tanken at Tromsø og Norge skulle søke om vinter-OL i 2014. Da Regjeringen la fram sin negative innstilling til en statsgaranti 12. november 2004, var én av Regjeringens hovedbegrunnelser at lekene kom for nær i tid i forhold til Lillehammer-OL i 1994. Arbeiderpartiet og Senterpartiet var ikke enig i denne vurderingen⁵. Men 2014-prosessen endte med at det ikke ble gitt den nødvendige statsgaranti for å søke IOC om å bli arrangør.

I mai 2006 åpnet NIFs ledermøte ”OL-saken” på nytt ved å stille seg positiv til at Norge søker vinter-OL i 2018. I juni 2006 inviterte NIF-styret aktuelle norske byer til å delta i en nasjonal konkurranse, som Oslo og Trondheim etter oppfordring meldte seg på i tillegg til Tromsø. NIF-styret satte ned et utvalg som fikk i oppdrag å vurdere kandidatenes egnethet, det såkalte ”Martinsen-utvalget”. Utvalget rangerte kandidatene i følgende rekkefølge: 1. Oslo, 2. Trondheim og 3. Tromsø. Hovedankepunktet mot Tromsø var intertransporten, som i senere analyser, sist i KSG-rapporten, er blitt behørig godkjent.

Den 30. mars 2007 vant Tromsø avstemmingen i NIFs styre med leders dobbeltstemme. Det at Tromsø ble vurdert til å ha størst internasjonal vinnermulighet var en viktig begrunnelse for valget. Den 10. mai 2007 overleverte NIF søknaden om statsgaranti til Regjeringen.

2.2 Vurdering av prosessen

Det viste seg tidlig at den prosessen NIF valgte, skapte uro i norsk idrett. For det første ble saken aldri behandlet av et idrettsting. På idrettstinget i Skien i mai 2007 fikk ikke Tromsø Romsa 2018 AS adgang til å orientere tinget om prosjektet, på tross av at det var avtalt på forhånd.

For det andre skapte konkurransen mellom byene Oslo, Trondheim og Tromsø to tapere og en vinner. I et lite land som Norge må hele nasjonen stå samlet bak kandidaten hvis en skal ha sjanse til å vinne fram i en så krevende konkurranse som det er å vinne en avstemming i IOC. Når innbyggerne i to av Norges største landsdeler føler nederlag og skuffelse over beslutningen, skapte dette et uheldig klima for den kandidaten som vant avstemmingen.

---

⁵ Debatt i Stortinget 18. april 2005.

For det tredje ble kun én av de seks personene i det NIF-styret som valgte Tromsø gjenvalgt på Idrettstinget 3 dager etter at søknaden om Statsgaranti ble innlevert. Flere av de som stemte for Trondheim og Oslo ble gjenvalgt. Det er i ettertid stilt spørsmål om hvor sterk forpliktelse disse personene følte til et vedtak de selv hadde stemt i mot.

Det er også verdt å drøfte hvordan samhandlingen har vært mellom norsk idrett og Regjeringen. Når et så pass lite land som Norge skal vurdere en så stor internasjonal satsing som et OL vil være, er det relevant å spørre om beslutningsprosessen burde vært annerledes. Burde Storting og Regjering drøftet om et nytt OL er aktuelt, etter initiativ fra idretten? Gitt at signalet fra det politiske nivået er positivt, kunne det ligge til idrettens fullmakt å stå for selve søknaden og sikre forankringen i hele idretts-Norge.

Mye taler for at Regjeringen og Stortinget også burde foretatt det viktige valget om hvor i Norge et eventuelt OL skal finne sted. Riktignok er OL et idrettsarrangement, men det har en så omfattende innvirkning på regionens økonomi og infrastruktur at det er høyst relevant å drøfte om en sak av denne karakter bør besluttes av de folkevalgte.

Den prosess som ble valgt innebar at det aldri ble en reell samling i norsk idrett om å gi sin tilslutning til et OL i Tromsø i 2018. Det var splittelse i og mellom kretsene og mellom særforbundene. Tromsø Romsa 2018 AS opplevde i tillegg et variabelt eierskap og svak oppfølging fra toppledelsen i norsk idrett, både blant tillitsvalgte og generalsekretæren.

Mange har i etterkant av NRKs Brennpunkt-dokumentar⁶ påpekt at denne var med på å gjøre jobben vanskeligere for Tromsø Romsa 2018 AS. Det er hevet over en hver tvil at dette programmet bidro til å forsterke tapsfølelsen i stedet for å bygge broer mellom kandidatene. Dokumentaren bidro i tillegg til at flere aktører inntok en reservert holdning til Tromsø Romsa 2018 AS.

I etterkant av at idrettsstyret trakk søknaden om statsgaranti, har media – særlig i nord - fokusert på den såkalte nord-sør-konflikten. Uten å ta stilling til dette er det like fullt et faktum at støtten til OL i Tromsø var mindre i sør enn i nord. Avstanden til Tromsø fra de befolkningstette regionene oppfattes av mange som stor, og mange tvilte på at det var teknisk mulig å arrangere lekene så langt nord. En nasjonal meningsmåling gjort av Norstat AS på oppdrag fra Tromsø Romsa 2018 AS en uke før KSG-rapporten ble framlagt konkluderer med at 59 % ikke er generelt mot et nytt OL i Norge, mens 60 % er i mot at Tromsø eller Nord-Norge skal søke om et OL-arrangement.

---

⁶ Bak lukkede dører, NRK 19. februar 2008.

3. De politiske prosessene

3.1 Kort om prosessene

Den 18. april 2005 sluttbehandlet Stortinget søknaden fra NIF og Tromsø 2014 AS om statsgaranti for de olympiske vinterleker i 2014. Svaret ble nei. Det er siste anledning norske politikere har hatt til å drøfte OL-saken. Ettersom NIF trakk søknaden om statsgaranti for 2018-lekene ble det ingen reell OL-debatt verken i Regjeringen eller Stortinget.

De politiske myndigheters befatning med 2018-søknaden begrenser seg til rene formaliteter. Regjeringen mottok søknaden om statsgaranti for et Tromsø-OL 10. mai 2007. Finansdepartementet og Kultur- og kirke departementet nedsatte en egen kvalitetssikringsgruppe (KSG) som skulle gå gjennom alle sider av rapporten. Regjeringen mottok KSGs rapport 30. september 2008 og NIFs styre vedtok 6. oktober 2008 å trekke søknaden. Dermed fikk ikke det politiske Norge noen mulighet til å ha en reell drøftelse og politisk avveining av argumenter for og mot et nytt OL i Norge.

I de politiske partier var det riktignok debatter og flere vedtak. Senterpartiet (Sp)⁷, Arbeiderpartiet (Ap)⁸ og Høyre (H)⁹ hadde eksplisitte landsmøtevedtak som i større eller mindre grad uttrykte seg positivt om et Tromsø-OL. Fremskrittspartiet (FrP)¹⁰ ga sommeren 2008 klart uttrykk for at partiet var mot en statsgaranti.

3.2 Vurdering av prosessene

I forbindelse med bykampen mellom Tromsø, Trondheim og Oslo har det versert påstander og rykter om at det politiske nivå skal ha blandet seg inn i NIFs beslutning. Ingen av NIFs styremedlemmer opplevde at de ble påvirket av politikerne. Tromsø Romsa 2018 AS opplevde ikke å få noen politisk drahjelp for at Tromsø skulle vinne, med unntak av daværende leder av Senterpartiet Åslaug Haga som gikk ut i media og opplyste om hva hennes eget parti hadde vedtatt på landsmøtet. Vi kan heller ikke se at noen andre politikere på sentralt nivå har bidratt for noen av de tre søkerbyene.

Dessverre bidro NRKs Brennpunkt-dokumentar til at OL-saken ble en "ikke-sak" på det politiske nivået. Våre folkevalgte fryktet å bli beskyldt for utidig innblanding og holdt seg unna hele debatten.

Da Regjeringen engasjerte Kvalitetssikrer for å gå gjennom kostnader og gjennomføringsevne, ble det et slags politisk mantra at ingen ville mene noe før rapporten ble framlagt. Gjennom hele 2008 har det – med noen få unntak - vært et fravær av OL-debatt i det politiske Norge. En så stor sak for Norge kan bare leve i samfunnsdebatten så lenge det politiske Norge er en deltaker i diskusjonen. Kvalitetssikringen bidro til at nesten ingen politikere fremmet synspunkter eller generelle holdninger om et nytt OL i Norge i respekt for den rapport de ventet på. Og da rapporten endelig kom, ble debatten avlyst i løpet av én uke.

---

⁷ Landsmøte i Sp sa ja til Tromsø-OL 11.-13. mars 2005.

⁸ Landsmøte i Ap støttet Tromsø 2018 den 22. april 2007.

⁹ Landsmøte i H støttet Tromsø 2018 den 6. mai 2007.

¹⁰ Et ekstraordinært landsmøte i FrP sier nei til OL i Tromsø den 27. mars 2007.

Dette ga seg også utslag i at SMK (Statsministerens kontor) ga beskjed til andre statsråder at de ikke skulle møte representanter for Tromsø Romsa 2018 AS. All kontakt skulle gå gjennom ansvarlig statsråd i Kultur- og kirkedepartementet¹¹.

En uke etter at rapporten ble offentliggjort trakk NIF søknaden. Dermed ble det aldri noen drøfting av OL-saken verken i Regjeringen eller Stortinget.

Uavhengig av innholdet i KSG-rapporten bør det være et tankekors for det politiske Norge at vinteridrettsnasjonen har meldt seg ut av OL-diskusjonen i minst et tiårs perspektiv, uten at saken er drøftet av våre folkevalgte.

For framtiden må demokratiet finne bedre måter å håndtere en så stor sak på. Det er et demokratisk problem at et av verdens største enkeltarrangementer er unntatt debatt på den politiske scene. OL-saken dreier seg om langt mer enn et idrettsarrangement. Det dreier seg om Norges omdømme i verden, om næringspolitikk, samferdselspolitikk, regionalpolitikk og nordområdepolitikk.

---

¹¹ Jf. brev fra Fornyingsministeren til Tromsø Romsa 2018 AS av 22. september 2008.

4. Kommentarer til KSG-rapporten - sammendrag

Hele vår vurdering av KSG-rapporten kan leses i vedlegg 1.

4.1 Rapportens innhold

Den 30. september 2008 ble rapporten fra kvalitetssikrergruppen Advansia AS, Det Norske Veritas AS og Samfunns- og Næringslivsforskning AS (heretter benevnt KSG) overlevert til Kultur- og kirkedepartementet og Finansdepartementet.

Konklusjonen i rapporten var at et OL ville bli dyrt, uansett arrangørsted. Forventet netto statlig tilskudd ble anslått til 19,1 mrd. kroner (P50-verdi¹²). Brutto statsgaranti ble beregnet til 28,6 mrd. kroner (P50-verdi). I søknaden til Tromsø Romsa 2018 AS var de tilsvarende tall 9,5 og 17,7 mrd. kroner eksklusive kostnader til overordnet sikkerhet. Netto samfunnsøkonomisk kostnad ble beregnet til 10,7 mrd. kroner.

4.2 Fremleggelse av rapporten

Kvalitetssikrer presenterte hovedtall og – konklusjoner for departementene allerede 27. august 2008¹³, noe som står i motsetning til at departementet hevdet overfor Tromsø Romsa 2018 AS at de ikke ville få presentert rapportens innhold før fremleggelsen.

Tromsø Romsa 2018 AS og NIF fikk i prosedyremøte med KKD den 19. september 2008 ingen indikasjon på at KSG-rapportens innhold var dramatisk annerledes enn søknaden.

Tromsø Romsa 2018 AS fikk ikke presentert innholdet før 90 minutter før offentliggjøringen den 30. september 2008. Rapportens hovedinnhold ble for øvrig dagen før lekket til VG.

Konsekvensen av dette er at Kvalitetssikrers rapport ble i media og opinionen fremstilt som ”fasit”, uten motforestillinger. Måten rapporten ble fremlagt på, bidro til å forsterke inntrykket av avvik mellom det som var gjort tidligere og KSGs konklusjoner.

Tromsø Romsa 2018 AS ble i realiteten fratatt muligheten til å analysere og kommunisere rundt rapporten. I ettertid viser det seg at forhold i rapporten definitivt fortjente tilsvar i forbindelse med fremleggelsen.

4.3 Metodekritikk

Kvalitetssikrer har anerkjent at arrangementskonseptet var i en bestemt utviklingsfase. På bakgrunn av KSGs utsagn i rapporten om at:

- Konseptet var tilstrekkelig detaljert på det stadiet en var på i prosessen.
- Konseptet ikke er tilstrekkelig detaljert eller konkretisert for vurderinger i henhold til KS1¹⁴ – metoden.

---

¹² Med sannsynlighet på 50 % for at alle kostnader er tatt med.

¹³ KSG-rapporten side V-170.

¹⁴ KS=Konseptvalg.

Trekker Tromsø Romsa 2018 AS den konklusjonen at:

- KS1-metoden, slik den var tilpasset, ikke var egnet verktøy på dette stadiet av prosessen.

Tromsø Romsa 2018 AS er av den oppfatning at KKD¹⁵ burde ha gitt anledning til NIF og Tromsø Romsa 2018 AS å i større grad kunne bidra til å utforme kvalitetssikringsoppdraget og den underliggende dokumentasjon.

Tromsø Romsa 2018 AS har mottatt avslag fra KKD om innsyn i ca. 30 dokumenter i saken. Dokumentene er fra andre departement og andre statlige etater.

Tromsø Romsa 2018 AS beklager at to verdifulle digitale regneark ikke er oversendt departementet fra kvalitetssikrer, og følgelig ikke oversendt Tromsø Romsa 2018 AS¹⁶. Regnearkene vil ha stor verdi for å skape informasjonssymmetri ved kommentering av rapporten og for det videre budsjettarbeid for et OL i Norge.

4.4 Positive effekter for konseptet

Gjennom kvalitetssikringsprosessen har staten fått utarbeidet et grunnlag for å kunne styrke Tromsø-konseptet ytterligere. Rapporten viser at det er gjennomførbart med et OL i Tromsø, noe som også er understreket av Kulturministeren ved flere anledninger.

Kvalitetssikrer har påvist enkelte svakheter i konseptet, særlig knyttet til gjennomføring av arrangementet. Disse påpekningene ville vært verdifulle innspill i den planprosessen som var planlagt for årene 2009 og 2010 og i den prosessen en ny OL-søknad må gå gjennom.

4.5 Avvik i behovet for netto statstilskudd

Differanse mellom KSG og Tromsø Romsa 2018 AS vurderinger av avvikene fra søknaden er oppsummert i tabellen nedenfor (mrd. kroner, avrundet). Tabellen viser at etter Tromsø Romsa 2018 AS vurdering skulle avvikene vært 2,5 mrd. kroner inklusive overordnet sikkerhet.

Avvik mellom KSG og Tromsø Romsa 2018 AS	KSG	Tromsø Romsa 2018 AS
Avvik i anslag for behov for statstilskudd	9,5	
- Overordnet sikkerhet	- 1,2	
”Reelt avvik”	8,4	
Herav avvik metode	4,7	1,3
Herav sammenlignbare poster	3,7	1,2
Sum avvik	8,4	2,5

¹⁵ Kultur- og kirke departementet.

¹⁶ Mail fra fung. underdirektør Terje Jørgensen, KKD, den 3. oktober 2008.

Overordnet sikkerhet

Kostnader til overordnet sikkerhet er ikke inkludert i Tromsø Romsa 2018 AS søknad, etter avtale med Kultur- og kirke departementet i forbindelse med innlevering av søknad om statsgaranti i mai 2007. Det blir i rapporten (side V-136) opplyst at ”KKD har kommentert at denne fremgangsmåten beror på en misforståelse” og at kostnadene skulle vært synliggjort som del av budsjettet.

Tromsø Romsa 2018 AS mener at dette ikke er riktig. I forberedende møte med Idrettsavdelingen i KKD 30. april 2007 kl 12:30 ble dette spørsmål tatt opp av NIF/Tromsø Romsa 2018 AS, hvorpå KKD konkluderte med at sikkerhet ikke skulle tas med i denne fase av søknadsprosessen¹⁷.

Avvik i metode og forutsetninger

Av KSGs avvik på 8,4 mrd. kroner, skyldes 4,7 mrd. kroner andre metoder og forutsetninger (mrd. kroner, tallene er avrundet). Tabellen viser at etter Tromsø Romsa 2018 AS vurdering skulle avvikene vært 1,3 mrd. kroner.

Avvik metode og forutsetninger:	KSG	Tromsø Romsa 2018 AS
1. Forventede reallønnsøkninger	1,8	0
2. Avinor	0,9	0,5
3. Økt reserve	2,0	0,9
SUM	4,7	1,3

For forklaringer, henvises det til vedlegg 1.

Avvik sammenlignbare poster

Av KSGs avvik på 8,4 mrd. kroner er 3,7 mrd. kroner innenfor sammenlignbare poster (tallene er avrundet). Tabellen viser at etter Tromsø Romsa 2018 AS vurdering skulle avvikene vært 1,2 mrd. kroner.

Avvik sammenlignbare poster:	KSG	Tromsø Romsa 2018 AS
1. Investeringer idrettsanlegg	1,2	0,3
2. Øvrige anleggsinvesteringer	0,5	0
3. Gjennomføringsutgifter	2,5	1,5
4. Infrastrukturinvesteringer ex. økning Avinor og sikkerhet	0	0
5. Inntekter	- 0,6	- 0,6
Sum avvik	3,7	1,2

For forklaringer, henvises det til vedlegg 1.

¹⁷ Møtereferat ført av Tromsø Romsa 2018 AS.

4.6 Samfunnsøkonomisk analyse¹⁸

Den samfunnsøkonomiske nettokostnaden ved Lillehammer OL var på ca 6 mrd. kroner, eller 7,7 mrd. 2007-kroner (Normann og Spilling 1994). I følge KSG vil den samfunnsøkonomiske nettokostnaden ved OL i Tromsø være 10,7 mrd. 2007-kroner.

Sammenligning budsjett: Lillehammer og Tromsø, 2007-kroner	Lillehammer	Tromsø
Utgifter til arrangementet (LOOCs budsjett)	9,5	26,4
Statlige investeringer infrastruktur	2,4	
Private investeringer	2,6	2,2
Totale utgifter	14,5	28,6
Inntekter	3,5	6,7
Netto statlige utgifter	11,0	19,1
Søkt / Opprinnelig statsgaranti	3,0	9,5
Samfunnsøkonomisk nettokostnad	7,7	10,7

Dersom den samfunnsøkonomiske nettokostnaden ved Lillehammer korrigeres for byggekostnadsindeksen blir den samfunnsøkonomiske nettokostnaden for Lillehammer'94 ca 10 mrd. kroner – m.a.o. det samme som er beregnet for Tromsø-OL. Et OL-arrangement i dag vil være betydelig mer omfattende enn for 14 år siden. Flere øvelser og deltakere innebærer flere arenaer, større deltakerlandsbyer og høyere kostnad på infrastruktur. I tillegg kommer sikkerhetsaspektet og økte miljøkrav.

Etter Lillehammer'94 har folket vært positive til at Norge gjennomførte et slikt arrangement, noe vi tolker som at det var en betalingsvillighet i folket tilsvarende nettokostnaden. Det kan antas at betalingsvilligheten i folket er minst like stor nå for et vellykket OL.

Det er i den samfunnsøkonomiske analysen ikke tatt hensyn til følgende nyttemomenter (side 58/59), noe vi mener ville vært riktig:

- Folkets betalingsvillighet (relativt betydelig verdi iflg. KSG).
- Regjeringens nordområdestrategi.
- Samisk befolknings nytte.
- Styrking av folkehelsa.
- Positive effekter på miljømessig bærekraft.

I tillegg bemerkes at man i den samfunnsøkonomiske analyse har valgt å se bort fra effekten av Norges-reklame for eksportbedrifter generelt.

¹⁸ Se vedlegg 1, kommentarer fra Norut Tromsø.

4.7 Vurdering av Tromsø Romsa 2018 AS miljøstrategi

Tromsø Romsa 2018 AS miljøstrategi kritiseres for å være for ambisiøs, for lite konkretisert og at kostnadene for gjennomføring er underestimert. Tromsø Romsa 2018 AS mener at ambisjonene er realistiske, men at det ikke var mulig å konkretisere miljøplanene før kommunens konsekvensutredning var gjennomført, og heller ikke forsvarlig å investere store ressurser i detaljplanlegging før statsgaranti var innvilget.

Når det gjelder miljø erkjenner vi at kostnadene burde ha vært priset noe høyere, men ikke så høyt som KSG estimerer grunnet bidrag fra næringslivet, virkemiddelapparatet og bevilgende myndigheter.

5. Egenevaluering

5.1 Innledning

I denne rapporten ønsker vi å drøfte *svakheter* ved vår egen organisering og vårt arbeid. Ut fra den korte perioden som er gått mellom tidspunktet for at NIF trakk søknaden og tidsfristen for denne evalueringen, er vurderingene kortfattet og overordnet. Tidsrommet for denne egenevalueringen er fra 30. mars 2007 da NIF utpekte Tromsø som norsk idretts kandidat for et vinter-OL i Norge i 2018 til 6. oktober 2008 når NIF trakk søknaden.

Vi vil se det som en styrke om det blir foretatt en ekstern evaluering av det totale prosjektet ettersom dette er det største utviklingsprosjektet som har vært gjennomført i landsdelen i de seneste år. I en ekstern evaluering vil noen av spørsmålene kunne være hvorvidt styret og administrasjonen hadde riktig kompetanse i de ulike fasene av prosjektet og hvorvidt relasjonene til idretten, politikken og næringslivet var gode nok.

5.2 Bykamp og budsjett

Da styret i Norges idrettsforbund (NIF) valgte Tromsø som søkerby den 30. mars 2007 med leders dobbeltstemme ble en intens "bykamp" mellom Tromsø, Trondheim og Oslo avsluttet.

Økonomi ble av Tromsø Romsa 2018 AS vurdert å være ett av de kritiske punktene, blant annet fordi byen ikke hadde et eneste OL-anlegg. For å ha mulighet til å vinne den nasjonale konkurransen ble derfor ønsket om et lavest mulig budsjett en av de styrende faktorer. Det ble gitt føringer om nøkternhet med hensyn til anleggsutforming, ingen kostnadskrevenne signalbygg etc. i tråd med IOC sitt charter.

Det ble lagt ned et betydelig arbeid i å kommunisere at Tromsøs bruttobudsjett var på 15,6 mrd. kroner eksklusiv deltakerlandsbyen og overordnet sikkerhet. Budsjettet ble utarbeidet i en konkurransesituasjon der det var om å gjøre å matche de to andre søkerbyene og det ble aldri kommunisert usikkerhet rundt dette tallet. Heller ikke etter at Tromsø ble valgt gjorde Tromsø Romsa 2018 AS forsøk på å nyansere eller problematisere eget budsjett.

5.3 "Smertegrensen"

Det ble i løpet av vinteren 2008 etablert en oppfatning om at det skulle finnes en smertegrense for brutto statsgaranti på ca. 20 mrd. kroner. Dette beløpet ble etter hvert forstått som en slags politisk smertegrense for hva som er mulig for Regjeringen i forhold til OL-prosjektet. Rammen skulle inkludere både kostnader for overordnet sikkerhet og deltakerlandsbyen.

Tromsø Romsa 2018 AS regnet med at Kvalitetssikrer med stor sannsynlighet ville legge fram tall som oversteg vårt eget budsjett. Internt i organisasjonen ble det drøftet om vi burde utarbeide et alternativt budsjett. Men ettersom det var høy grad av usikkerhet om beregningene og ikke minst forutsetningene, fant vi ikke et faglig grunnlag for å utarbeide en slik ny kalkyle. Men for å fange opp den kostnadsøkning vi regnet med ville komme, kommuniserte selskapet ut hva vi antok ville bli endelig netto kostnad – 10-12 mrd. kroner.

5.4 Budsjettarbeidet

Budsjettet i søknaden til NIF ble utarbeidet i tidsrommet januar - medio februar 2007. Det ble ved fastsettelse av brutto kostnadsramme lagt stor vekt på å gjenspeile et nøkternt arrangement, bl.a. siden det forelå sterke indikasjoner på at Oslo ville fremlegge et budsjett med vesentlig lavere kostnadsramme (i Oslos søknad er behovet for statstilskudd beregnet til ca 6,2 mot Tromsøs 9,3 mrd. kroner).

Det var allerede på dette stadium i prosessen kjent at søknaden om statsgaranti ville bli underlagt en omfattende kritisk vurdering fra statens side.

Tromsø Romsa 2018 AS burde derfor i tidsrommet fra medio februar til primo mai (søknaden om statsgaranti ble levert 10. mai 2007) ha arbeidet videre med å kvalitetssikre budsjettet, både ved å gjennomføre mer detaljerte beregninger av de enkelte budsjettpostene og ved å kvalitetssikre og detaljere den regnskapsoppstillingen fra Lillehammer i 1994 som ble benyttet i budsjettarbeidet. Tromsø Romsa 2018 AS valgte av økonomiske årsaker å ikke prioritere dette arbeidet. Søknaden om statsgaranti ble derfor basert på budsjettet i den opprinnelige søknaden.

5.5 Kvalitetssikringen

Da det ble kjent at prosjektet skulle eksternt kvalitetssikres¹⁹, og ”underlegges en tilpasset ekstern kvalitetssikring”²⁰ (dvs. KS1²¹-metoden) burde NIF og Tromsø Romsa 2018 AS reagert.

Spørsmålet som burde vært stilt er hvorvidt KS1-metoden var riktig verktøy i denne fasen av prosjektet.

Dersom det var en forutsetning at KS1-metoden uansett skulle gjennomføres, burde NIF og Tromsø Romsa 2018 AS blitt invitert med i arbeidet med forutsetningene for kvalitetssikringen.

KS1-metoden krever at ansvarlig etat (her: KKD) skulle utarbeide fire dokumenter:

1. *Behovsanalyse*, som kartlegger interessenter og vurderer relevans i forhold til samfunnsmessige behov.
2. *Overordnet strategidokument* som definerer mål for tiltaket.
3. *Overordnet kravdokument* som sammenfatter betingelsene som skal oppfylles ved gjennomføring av tiltaket.
4. *Alternativanalyse* som definerer 0-alternativet og minst to alternative hovedkonsepter og angir:
  - Resultatmål
  - Usikkerhet
  - Finansieringsplan

---

¹⁹ Brev fra KKD til NIF, 13. februar 2008, mottatt i mail fra NIF 16. februar 2008.

²⁰ Møte mellom NIF/Tromsø Romsa 2018 AS og Kvalitetssikrer 31. mars 2008.

²¹ <http://www.concept.ntnu.no/KS-ordningen/KS-ordningen.htm>

Dokumentasjonskravene i KS1-metoden ble fraveket av departementene, og dermed den teoretiske mulighet for at NIF og Tromsø Romsa 2018 AS kunne vært med å utforme grunnlaget for kvalitetssikringen, ut over å sende inn søknaden og budsjettene.

KKD informerte ikke NIF og Tromsø Romsa 2018 AS om opplegget for kvalitetssikringen. Søkerne har ikke hatt tilgang til KKD's oversendelsesnotat og oppdragsbeskrivelse av 4. februar 2008, verken i forbindelse med oppstart av prosjektet eller i ettertid, all den tid innsyn i dokumentene er avslått av departementet²².

Da NIF og Tromsø Romsa 2018 AS ble kjent med at en ekstern tilpasset kvalitetssikring skulle nyttes på budsjettet i søknaden, burde vi satt oss inn i metodikken rundt dette. Ved en slik gjennomgang ville det ha fremgått at KSG skulle gjennomføre en usikkerhetsanalyse med fokus på usikkerhet rundt estimerer på hver budsjettpost og usikkerhet rundt hendelser/faktorer. Forutsatt at en slik gjennomgang hadde blitt gjennomført kunne nasjonen i løpet av våren 2008 ha blitt forberedt på at OL uansett lokalisering ville få et høyere anslått kostnadsnivå enn omsøkt.

5.6 Forståelse av LOOC-regnskapene

I KSGs kommentarer til Tromsø Romsa 2018 AS budsjettering fremsetter KSG påstander om at (side V-19) *”Tromsø 2018 i liten grad har hatt kunnskap om sammenhengen mellom LOOCs organisering og prosjekt nedbrytingsstrukturen. Dette medfører at Tromsø 2018 i flere tilfeller har hatt liten kunnskap om hva de enkelte poster inneholder (...)*”

På spørsmål fra KSG oppgir Tromsø Romsa 2018 AS at denne bruker *”en regnskapsoppstilling basert på regnskapene for Lillehammer”*, et dokument som ifølge KSG *”ikke har noen formell status og som fremstår som et ganske enkelt og lite spesifisert arbeidsdokument”*.

Tromsø Romsa 2018 AS har i kommunikasjon med Kvalitetssikrer presisert at *”Kilden er i dette tilfelle en spesifisering utarbeidet til Tromsøs 2014 søknad. Spesifikasjonen er grovt sett i samsvar med foreliggende IOC mal, men det er gjort en del endringer siden 1994, bla ved at gjeldende mal i større grad legger opp til at inntekter og kostnader vises brutto. Oppstillingen er på forholdsvis overordnet nivå, og vi har ikke hatt tilgang til detaljerte budsjettunderlag.”*²³

Kort fortalt er det utarbeidet et sammendrag av LOOC-regnskapene, slik en forsto dem da, i forbindelse med søknaden om OL i 2014. Når arbeidet med budsjettet for OL i 2018 startet opp forsøkte Tromsø Romsa 2018 AS å få tilgang til regnskapsdatabasen for Lillehammer'94, uten å lykkes, i og med at 30 % av gjennomføringsbudsjettet bygget på disse tallene.

Kombinert med lite ressurser i organisasjonen og tidspresset medførte det at 2014-oversikten ble brukt, med de feil de inneholdt. Bakgrunnen for at Tromsø Romsa 2018 AS likevel fant det forsvarlig å bygge på dette grunnlaget er at totalrammene var avstembar mot St. prp. nr 1 (1994-95). Dette innebærer at klassifiseringsfeil mellom budsjettposter som beregnes på denne måten stort sett vil oppveie hverandre.

---

²² Mail fra Arkiv i KKD, 3. oktober 2008.

²³ Nasjonal søknad fra Tromsø Romsa 2018 AS, vedlegg 1.6 Finansielt hovedvedlegg 1 (budsjettforutsetninger).

5.7 Samarbeidet med idretten

Etter at Tromsø vant ”bykampen” burde NIF og Tromsø Romsa 2018 AS forsterket og utdypet arbeidet i forhold til norsk idrett. Vi burde fått idretten inn på eiersiden og kommunikasjonen mellom Tromsø Romsa 2018 AS og idrettens organer burde vært bedre.

I en lengre periode hadde ikke Tromsø Romsa 2018 AS tilstrekkelig fokus på arbeidet med særforbund og idrettskretser. I tillegg var idretten dårlig representert både i styret og administrasjonen.

Den manglende interessen fra flere særforbund ble ikke møtt med tilstrekkelige tiltak på tidlig nok tidspunkt. Enkeltstående informasjonsmøter rundt årsskiftet 2007/08 var ikke tilstrekkelig til å skape det nødvendige eierskap og engasjement. Først i mai 2008²⁴ ble det iverksatt en plan for å involvere idretten 100 %. Det skapte gode resultater, men innsatsen kom for sent.

I forkant av idrettens ledermøte i Oslo 7. juni 2008 hadde de toneangivende særforbundene gjort et vedtak²⁵ i forhold til spillemidlene som i realiteten var kroken på døra for hele prosjektet. Særforbundene vedtok at det var ”*helt uakseptabelt*” å bruke så mye av spillemidlene som KKD hadde foreslått. Rett etter fastslo Kulturministeren på ledermøtet at idrettens andel under enhver omstendighet skulle være 22,3 % av spillemidlene.

Tromsø Romsa 2018 AS nølte med å tydeliggjøre konsekvensene for vår oppdragsgiver: norsk idrett. I stedet for å få en realitetsdebatt om viljen til å gå for et OL i 2018, med den prisen det hadde for norsk idrett, lot vi et meget vagt vedtak passere. Et vedtak som på ingen måte var robust nok til at Regjeringen kunne se noen reell vilje i norsk idrett for å være med på å betale for et OL i Tromsø i 2018.

5.8 Media

Bykampen etterlot en tapsfølelse og en negativ holdning til Tromsø-kandidaturet i Oslo og Trondheim. NRKs Brennpunkt-dokumentar i februar 2008 endret opinionen i negativ retning for Tromsø Romsa 2018 AS. Dokumentaren ga opinionen – og media – en følelse av at Tromsø hadde vunnet fordi vi var best på lobbyvirksomhet, ikke fordi vi var den beste kandidaten. På mange måter mistet Tromsø sin attraktivitet gjennom dette NRK-programmet. I tillegg viste ledelsen i selskapet liten grad av ydmykhet overfor våre konkurrenter i dagene og ukene etter programmet.

Konsekvensen av dokumentaren ble en ytterligere splittelse mellom kandidatbyene og ødelagt relasjon mellom store deler av norsk media og søker-selskapet. Fra dette tidspunkt jobbet vi i motbakke i forhold til media-Norge og det politiske miljøet.

Påfølgende indre uro bidro til ytterligere negative medieoppslag og svekkelse av selskapet. Styremedlem Arne Myhrvold forlot styret etter generalforsamlingen 15. april 2008. Bjørge Stensbøl fratradte som daglig leder 29. april 2008 og ble erstattet av Petter Rønningen 13. mai 2008. Petter Jansen trakk seg som styreleder og ble erstattet av Hans Olav Karde 3. juli 2008.

Først i siste fase – det vil si fra høsten 2008 – var det igjen mulig for Tromsø Romsa 2018 AS å sette dagsorden i OL-saken, noe som ga mer nyanserte redaksjonelle oppslag.

---

²⁴ Styremøte i Tromsø Romsa 2018 AS 7. mai 2008 og møte med Troms idrettskrets 9. mai 2008.

²⁵ Møte 5. juni 2008.

5.9 Nasjonal forankring

Internt i organisasjonen har det ved flere anledninger vært drøftet om selskapet har hatt behov for flere nasjonale profiler og tyngre tilstedeværelse i Oslo. Om en ser på mannskapet, både i styret og administrasjonen, har flere av disse hatt eller har fortsatt en nasjonal profil. Prosjektet ville imidlertid ikke ta på å ha flere aktører med nasjonalt nettverk og profil i organisasjonen.

I tillegg var forankringen i hovedstaden for svak. Vi burde startet tidligere med å involvere sentrale aktører innen næringsliv, politikk og idrett. De viktigste beslutningstakerne befinner seg i hovedstaden og det kan anføres at vi har brukt for lite tid på å pleie disse relasjonene.

Forankring og eierskap til prosjektet kunne ha vært tydeligere hos de politiske partiene nasjonalt (med unntak av Senterpartiet). Dette ville kunne bidratt til større legitimitet for prosjektet og dermed større oppslutning både innad i idretten, hos politikere, næringsliv og opinionen generelt.

5.10 Fokus og prioriteringer

I en lang periode av prosjektet var næringsutvikling i Nord-Norge og miljøsatsing to av de mest prioriterte områder i Tromsø Romsa 2018 AS. Begge satsingene hadde mye for seg, men dette arbeidet tok så mye av det strategiske fokus, at organisasjonen ikke hadde stort nok fokus på de grunnleggende forutsetninger for å få en statsgaranti:

- Idretten må ville det.
- Det nasjonale næringsliv må ville det.
- Folket må ville det.
- Politikken må ville det.

Organisasjonen maktet heller ikke på et tidlig nok tidspunkt å klargjøre hva som var aller viktigst i forhold til arbeidet med idretten. Den lokale idrett ville ha mer informasjon og involvering og særforbundene ønsket det samme. I tillegg fikk vi sterke signaler om at Tromsø måtte igangsette den internasjonale kampanjen for å overbevise IOC og de internasjonale særforbund.

I stedet for å klargjøre overfor omgivelsene hva som ville være mulig å gjennomføre med begrensede ressurser, ble innsatsen stykkevis og delt på flere områder. Dette i en situasjon med svært knappe personalressurser i Tromsø Romsa 2018 AS og hvor det omfattende arbeidet med å med å besvare spørsmål fra hhv. KKD og Kvalitetssikrer la beslag på store ressurser i organisasjonen fra høsten 2007 til sommeren 2008. Prosjektet hadde totalt 11 medarbeidere på det meste (f.o.m. sensommeren 2008).

5.11 Manglende arbeidskapital i Tromsø Romsa 2018 AS

Eierne av Tromsø Romsa 2018 AS etablerte selskapet med 116 000 kroner i aksjekapital. I tillegg var enkelte medeiere også sponsorer og bidro med offentlig finansiering.

Driften av Tromsø Romsa 2018 AS har i det vesentlige vært prosjektfinansiert ved at en har søkt om halvparten offentlig finansiering, som utbetales i ettertid. For at prosjektfinansiering skal være egnet forutsetter det at selskapet har arbeidskapital, dvs. ledig kapital til å dekke de

løpende forpliktelser og prosjektkostnadene inntil refusjon kan fremmes fra tilskuddsgiver, i dette tilfelle RDA-ordningen i det vesentlige.

Dette har medført at Tromsø Romsa 2018 AS i lange perioden av sin driftstid har hatt likviditetsproblemer, og opprettholdelsen av den daglige driften har tatt uforholdsmessig stor plass i en organisasjon med begrensede ressurser. I perioder har selskapet drevet for kreditors regning ved at leverandører ikke er blitt gjort opp fortløpende, men har måttet ventet til enten utbetaling av offentlig tilskudd er utbetalt eller det er etablert bankkreditter med pant i tilskuddene.

Ansvar for manglende arbeidskapital påhviler styret i selskapet, men også aksjonærene i selskapet, så fremt problemstillingen er kommunisert til generalforsamlingen. Det er uansett svært uvanlig at et foretak med et driftsbudsjett på 25 - 26 mill. kroner (i 2008) og relativt høy risikoprofil på sin kjernevirksomhet, bare har en aksjekapital på 116 000 kroner, noe aksjonærene er vel kjent med.

Uklar tidsplan for statsgarantien medførte i tillegg at sponsorer var avventende til å støtte selskapet, noe som svekket kapitaltilgangen i en svært viktig fase av prosjektet.

5.12 Fokuset på næringsliv

Prosjektets næringslivssatsing ble lansert høsten 2007 gjennom at to hovedinnsatsområder ble etablert; en regional og en bransjerelatert. En bærende idé i satsingen var at et OL i Tromsø skulle få næringsmessige ringvirkninger i hele Nord-Norge. En rekke initiativ ble igangsatt, seks regionale inndelinger ble foreslått og midler ble øremerket de ulike regionale prosjektene.

Grunnet en re-orientering av selskapets næringslivsstrategi etter lederskifte og daværende næringskoordinators avgang våren 2008, ble kun ett prosjekt (Midt-Troms prosjektet Smia 2018) igangsatt med delfinansiering av Tromsø Romsa 2018 AS.

I juni 2008 ble det vedtatt en ny næringslivsstrategi. Denne hadde som formål å sikre næringslivets politiske støtte til å få innvilget statsstøtte for 2018-prosjektet. En bred informasjons- og kontaktkampanje ble igangsatt primært mot det organiserte næringslivet – særlig på nasjonalt plan. I perioden juni – august 2008 ble ca. 40 møter avviklet med relevante næringslivsaktører både på lokalt, regionalt og nasjonalt plan.

Det var et reelt problem at et flertall av næringslivets organisasjoner og enkeltbedrifter uttrykte en positiv intensjon om aktiv støtte og samarbeid, men kun under forutsetning av at statsgaranti ble innvilget.

En kan spørre om denne mangelen på eksplisitt støtte var en av flere medvirkende årsaker til at prosjektet ikke oppnådde den nødvendige politiske eller opinionsmessige støtte.

Det kan også stilles spørsmålstegn ved om koblingen mellom næringspolitikk, næringslivet som sponsor og de kommersielle aspektene ved et fremtidig OL burde vært sett mer i sammenheng tidlig i prosjektet. Næringslivet ble håndtert med ulike mål for øye og fra ulike personer i selskapet. Dette uten at det nødvendigvis var en logikk og kobling mellom de ulike rollene næringslivet skulle ivareta på ulike tidsrom i prosjektet.

5.13 Fokus på miljø- og klimaarbeid

Prosjekts miljøtsatsing ble høyt prioritert fra høsten 2007 og frem til mai 2008. I denne første fasen ble prosjektets høye miljøambisjoner aktivt kommunisert offentlig ("miljø-OL"), blant annet gjennom at det ble organisert en stor konferanse i Tromsø 15. februar 2008 med 500 deltakere. Et første utkast til miljøstrategi ble også utarbeidet, men aldri ferdigstilt og KSG fikk derfor presentert dokumenter som var ufullstendige.

Mot slutten av kvalitetssikringsprosessen, og da selskapet skiftet ledelse medio mai 2008, ble det derfor satt i gang et arbeid som hadde som formål å revidere miljøarbeidet for å få satt satsingen inn i en gjennomførbar ramme og for å avgrense ulike aktørers rolle.

Dette arbeidet resulterte i en miljø- og klimaplattform som hadde som formål å skissere noen få overordnede miljømål, innsatsområder og hvordan selve miljøarbeidet skulle organiseres etter at statsgarantien eventuelt ble innvilget. Plattformen inneholdt også en strategi med tilhørende handlingsplaner for ulike sektorer. Det var en forutsetning å involvere myndigheter, næringsliv, virkemiddelapparat og miljøvernorganisasjoner. Derfor ble også arbeidet med å kontakte næringslivs- og miljøvernorganisasjoner startet i løpet av høsten 2008.

Endringene i prosjektets miljø- og klimaambisjoner burde ha vært bedre kommunisert og den opprinnelige miljødokumentasjonen som var oversendt KSG burde ha vært trukket tilbake. Det ble et stort misforhold mellom de store, opprinnelige miljøambisjonene som offentlig ble kommunisert tidlig i 2008 og resultatet av den revidering av miljøarbeidet som ble kommunisert til Kvalitetssikrer 2. juni 2008.

5.14 Internasjonalt arbeid

Det har vært gjort et poeng av at Tromsø er fullstendig ukjent internasjonalt, og at det var avgjørende å komme tidlig i gang med internasjonalt arbeid for å bygge relasjoner og gjøre Tromsø kjent blant beslutningstakerne i den olympiske familie.

Flere i Tromsø Romsa 2018 AS internasjonale team har lang internasjonal erfaring innen olympisk arbeid. Det ble utarbeidet en internasjonal strategi samt handlingsplaner. Planverket vurderes som solid og gjennomførbart. I begynnelsen av 2008 startet operasjonen med å introdusere Tromsøs konsept overfor de internasjonale beslutningstakerne, og i perioden januar-oktober ble det gjennomført 93 møter med IOC-medlemmer. Disse møtene fant sted på ulike internasjonale kongresser, kommisjons- og styremøter i IOC og under OL i Beijing. Spesielt fremheves Gerhard Heibergs innsats for Tromsø etter at idrettsstyret valgte byen som nasjonal kandidat.

Ledelsen for søkerkomiteen er viktig for IOC, og det forventes at det er kontinuitet i ledelsen og styret i en søkerkomité. Slik ledersituasjonen utviklet seg i Tromsø Romsa 2018 AS med utskifting av både daglig leder og styreleder, ble det å introdusere ledelsen for IOC utsatt.

I olympisk sammenheng er Norge kjent som en sterk vinteridrettsnasjon, og som mestvinnende nasjon fra samtlige vinter-OL. Norge er også kjent gjennom OL i Oslo i 1952 og ikke minst OL på Lillehammer i 1994. Halvparten av IOC-medlemmene som var medlemmer i 1994 er fortsatt IOC-medlemmer og Lillehammer huskes fortsatt som "the best Winter Games ever" av mange IOC-medlemmer.

Vår erfaring er at Tromsø sitt konsept har vært lett å selge internasjonalt. Tromsøs konsept er i tråd med IOCs Olympic Games Study Report, som beskriver ønskete utviklingsmål for fremtidige OL:

- Tromsø kan vise til tidenes mest kompakte konsept der publikum vil kunne spasere mellom de fleste arenaene.
- I Tromsø vil utøverne kunne samles i én deltakerlandsby.
- Tromsø tilbyr ett mediesenter der man samler medier for både skrivende presse, radio og TV. Dette vil være i tråd med fremtidens krav. Under OL i Beijing startet man med satellittoverføringer, noe som i fremtiden vil redusere behovet for mediefolks tilstedeværelse under OL. Stadig flere redaksjoner og journalister jobber i flere kanaler (multimedialt med web/print, tv/print, tv/web). Et felles mediesenter vil gjøre det lettere å utnytte kapasiteten i den enkelte redaksjon og skape tettere integrering mellom mediekanalene.

Mange IOC-medlemmer ytrer bekymring for at OL er blitt for stort og kommersielt. OL er i ferd med å "miste sjelen", og undersøkelser viser at OL mister unge seere. Tida er inne for en ny type søker, og Tromsø kan være kandidaten som bringer lekene tilbake til det enkle, det ekte og likevel det spektakulære.

Flere IOC-medlemmer er svært positive til at Norge også ønsker å bruke OL til å løfte en hel region. At vinter-OL i Tromsø vil kunne være en katalysator til å utvikle og styrke næringslivet i den nordlige landsdelen, bygge infrastruktur og snu kompetansestrømmen som går fra nord til sør.

Det er svært uheldig for Tromsøs kandidatur at NIF samtidig valgte å søke om ungdoms-OL. Dersom Lillehammer skulle bli valgt til arrangør av ungdoms-OL for 2012, ville det nok være vanskelig for flere IOC-medlemmer å stemme på Tromsø som arrangør av vinter-OL i 2018. Flere IOC-medlemmer har gitt uttrykk for at én stemme til Lillehammers søknad var en stemme mot Tromsøs søknad.

Det er en tidkrevende og komplisert prosess å gå i gang med internasjonalt søknadsarbeid. Dersom Norge i fremtiden skal søke om vinter-OL på norsk jord, er det avgjørende at norsk idrett bruker ressurser over tid til å skaffe seg en internasjonal posisjon. IOC-medlem Gerhard Heiberg sitter i Executive Board, og hans innsats for Norges søkerkandidat er viktig.

Norge har noen posisjoner i ulike internasjonale særforbund. Likevel oppfattes Norge som dårlig representert på den internasjonale arenaen. Norge har få IOC-medlemmer i forhold til mange andre land. Andre land bruker større ressurser over tid og stiller med store kontingenter på internasjonale konferanser, internasjonale idrettsarrangement og andre idrettspolitiske arenaer.

NIF bør arbeide for å skaffe seg flere internasjonale posisjoner slik at Norge får en mer sentral posisjon innenfor den internasjonale idretten.

6. Idrettsstyret

6.1 NIFs eierforhold til prosjektet

I forhold til toppledelsen i NIF har Tromsø Romsa 2018 AS gjort følgende for å involvere NIF for å skape et eierforhold til prosjektet:

- Den 18. juni 2007 var NIFs nyvalgte president og visepresident på befaring og møte i Tromsø, hvor hensikten var å legge opp retningslinjer for det videre arbeid med OL-søknad.
- NIFs visepresident har vært fast medlem i styret og har på NIFs styremøter hatt en fast orienteringssak om Tromsø Romsa 2018 AS.
- Tromsø Romsa 2018 AS har møtt idrettsstyret ved flere anledninger²⁶ og fortløpende holdt NIF orientert både skriftlig og muntlig.
- NIFs president har vært invitert²⁷ som observatør i alle styremøter i Tromsø Romsa 2018 AS.

Med unntak av to telefonmøter²⁸, har NIF-presidenten kun møtt en eneste gang²⁹ på styremøte i Tromsø Romsa 2018 AS. Det innebærer at i prosjektets mest avgjørende fase var presidenten fraværende på 5 styremøter, frem til kvalitetssikringen ble lagt frem.

Våre forsøk på å gjøre OL til en felles sak for oppdragsgiver (NIF) og operatør (Tromsø Romsa 2018 AS) har åpenbart ikke lyktes. Presidenten har uttalt seg uklart og negativt om Tromsø-OL på en slik måte at det har åpnet for omkamp³⁰. Generalsekretæren har knapt vært i kontakt med Tromsø Romsa 2018 AS, selv om han er den øverste administrative leder for norsk idrett. Tromsø Romsa 2018 AS har fått verdifull hjelp fra internasjonal avdeling i NIF, men dette skjedde gjennom en engasjementsavtale med honorering.

Samtidig registrerte vi et betydelig engasjement for ungdoms-OL på Lillehammer i NIFs valgte ledelse og hos generalsekretæren. NIF bisto med betydelige administrative og økonomiske ressurser i ungdoms-OL, i motsetning til Tromsø-OL. Dette skjedde også uten debatt i idretten. Ifølge flere IOC-medlemmer var lanseringen av Lillehammer-OL svært uheldig for Tromsøs kandidatur, ref kapitlet om internasjonalt arbeid, jf. kap. 5.14.

6.2 Spillemidlene

Norsk idrett aksepterte aldri fullt og helt regjeringens soleklare forutsetning om at et Tromsø-OL skulle finansieres etter samme modell som Lillehammer-OL, det vil si ett års forbruk av anleggsmidler (22,3 % av den samlede anleggsutbygging). Fra særforbund og enkeltkretser ble det kommunisert at det knapt skulle brukes en krone av idrettens spillemidler, mens NIFs øverste ledelse kommuniserte sterk usikkerhet om idretten var villig til å akseptere denne forutsetningen, til tross for at den var kjent da idretten leverte søknadene om vinter-OL i Tromsø for 2014 og 2018.

²⁶ 29. mai 2007, 20. februar 2008, 11. mars 2008 og 13. mai 2008.

²⁷ Siden 15. april 2008.

²⁸ 7. og 13. mai 2008.

²⁹ 15. april 2008.

³⁰ VG 26. april 2008 og Nordlys 27. juni 2008.

Paradoksalt nok endte prosessen i NIF med at idretten tok den politiske rolle og stoppet prosjektet med den begrunnelse at samfunnskostnadene ble for høye, uten at våre folkevalgte organ fikk mulighet til å gjøre disse vurderingene, noe som åpenbart sorterer under Regjering og Storting, ikke en interesseorganisasjon.

6.3 Behandling i NIFs styre

Særforbundenes arbeidsutvalg (SA) og Idrettskretsenes politiske utvalg (IPU) hadde berammet møte om annen sak bare fem timer etter at rapporten ble offentliggjort, tilfeldig eller ikke. I dette møtet fremmet de i et fem linjers notat forslag til negativ innstilling overfor NIFs styre.

Lederne av henholdsvis SA og IPU fikk i oppdrag å forankre innstillingen i respektive organisasjonsledd og fremlegge resultatet av en slik ”høringsrunde” overfor NIFs styre. Etter idrettens egne kommentarer ble det gjennomført en summarisk ”høring” gjennom telefonoppringinger av ledere i særforbund og idrettskretser. Landet ble delt inn i soner og ulike personer i SA og IPU fikk i oppdrag å ringe lederne, uten at saksfremstilling og spørsmål var normert på forhånd. Ledere som ikke svarte på telefonoppringing fikk ikke anledning å komme med sitt syn. De tre nordnorske idrettskretsene ble ikke oppringt.

Det er i etterkant i tillegg rettet en kritikk mot SA og IPU da det ikke ble gitt tid til styrebehandling i de respektive særforbund og kretser. Det er kommet frem i media at flere av lederne i særforbundene og idrettskretsene ikke involverte sine styrer før svar ble avgitt.

Gjennom media er det kjent at for eksempel Norges Skiforbunds leder sendte en e-post med negativ innstilling en time før styremøte i NIF den 6. oktober 2008 med frist til å respondere samme morgen.

Tromsø Romsa 2018 AS har fått invitasjon fra Kulturminister til å fremlegge sin vurdering av KSG-rapporten, men fikk ikke anledning til å gjøre det samme på det besluttende styremøte i NIF den 6. oktober 2008. Før NIF-styret tok sin endelige beslutning om å trekke søknaden, ville de ikke møte selskapet som hadde utarbeidet grunnlaget for NIFs søknad om statsgaranti.

Brev³¹ fra Tromsø Romsa 2018 AS med en foreløpig vurdering av KSG-rapporten og det at idretten og næringslivet i nord garanterte³² for 200 mill. kroner av anleggsinvesteringene, noe som ville redusert spillemiddelbruken tilsvarende, ble ikke tillagt vekt i NIFs saksbehandling.

Under innledningen av møtet ble det en drøfting av visepresident Odd-Roar Thorsens habilitet. All den tid NIF hadde oppnevnt han som styremedlem i sitt søkerselskap Tromsø Romsa 2018 AS understreker denne fremgangsmåten den manglende forståelsen for NIFs rolle i forhold til søkerselskapet.

Det er i tillegg svært kritikkverdigg at søkerselskapet fikk beslutningen om at prosjektet skulle skrinlegges direkte på en TV-overført pressekonferanse.

---

³¹ 3. oktober 2008.

³² 3. oktober 2008.

7. Anbefalinger

7.1 Refleksjoner rundt en ny runde

Regjeringen presenterte i 2006 en "Nordområdestrategi"³³. Dens ambisjon var å lansere en plattform for *"en bred og langsiktig mobilisering av egne krefter og ressurser for utvikling av hele vår nordlige landsdel. Det er ikke bare et prosjekt for nord. Det er et prosjekt for hele landet og det nordligste Europa – med betydning for hele kontinentet"*.

Utfordringen med nordområdesatsingen er å kunne fylle den med konkret innhold. Med henblikk på den ressursrikdom, miljøutfordringer og geopolitiske betydning som nordområdene representerer, er det viktig å komme i gang med en storstilt handlings- og investeringsplan på hva det skal satses på slik at både de utenrikspolitiske og innenrikspolitiske interessene kan konkretiseres, utvikles og ivaretas.

Problemet er ikke mangel på penger, men at det ikke investeres i aktiviteter og tjenester som etterspørres og som bidrar til ønsket utvikling i nord. Dette reflekteres i befolkningsutviklingen som har vist en tilbakegang for de tre nordligste fylkene på 0,52 % mellom 1998 og 2008. Til sammenligning vokste befolkningen i landet som helhet med 6,7 %.

For å snu denne utviklingen kreves investeringer i aktiviteter som gjør at det blir mer attraktivt for ulike grupper mennesker å bo i Nord-Norge. Særlig må Nord-Norge beholde og utvikle relevant kompetanse i landsdelen. Det må tenkes og satses annerledes enn til nå.

Et OL i Tromsø og Nord-Norge vil i utgangspunktet kunne være et svært sentralt bidrag til å videreutvikle nordområdestrategien og fylle denne med konkret innhold. Det mangler imidlertid analyser som grundig dokumenterer på hvilken måte og i hvor stort omfang den samfunnsbyggende dimensjonen av et OL ville være. En slik utredning samt en strategi for å gjøre et OL i nord til et nasjonalt prosjekt må derfor igangsettes.

En slik strategi bør ta utgangspunkt i tre grunnleggende forutsetninger:

- Den norske befolkning må se et OL i Tromsø som en del av sine interesser. Det handler ikke primært om å arrangere et idrettsstevne i Tromsø, men om å styrke våre nasjonale interesser i nord.
- Det må skapes en vinn-vinn situasjon der hele landet må føle at dette angår dem.
- Alle deler av landet må være villig til å stille opp for Tromsø fordi det er i alles interesse.

---

³³ Presentert den 1. desember 2006 i Tromsø.

Det betyr at et fremtidig OL i Tromsø må gjøres til en del av et nasjonalt prosjekt. Det innebærer blant annet at et OL bør innarbeides i en fornyet nordområdestrategi. Sentrale elementer i en slik fornyet strategi vil være:

- Nordområdestrategien må videreutvikles og nasjonen må enes om og beslutte konkrete innsatsområder i nord og arbeide målrettet for å gjennomføre planene.
- Det må skapes flere kunnskapskrevende aktiviteter i nord.
- Det må bli mer attraktivt for næringslivet å investere i nord, samtidig som det må legges til rette for et langt større mangfold i investeringene.
- Det må skapes arenaer og incentiver for at forsknings- og teknologimiljøer, næringsliv og myndigheter samarbeider innenfor de samme innsatsområdene.
- Både den fysiske og samfunnsmessige infrastrukturen må styrkes, herunder en egen plan for oppbygging av idrettsanlegg i nord.
- Tromsø kommune må bygge vinteridrettsanlegg dimensjonert etter internasjonale kriterier (slik Lillehammer gjorde).
- I tillegg må Tromsø få idretten til å sette Tromsø på kartet uavhengig av OL. Vinteridrettsforbundene må sette World Cup - arrangement, treningsleire etc. til Tromsø og garantere en fornuftig etterbruk av anleggene.
- Tromsø må øke sin attraktivitet for reiselivet, og investere i hotellkapasitet og attraksjoner.
- Et nytt vinter-OL i Norge bør arrangeres i Tromsø i 2022 eller senere.

7.2 Konkrete anbefalinger i lys av 2018-prosessen

Kostnadene er høye ved å arrangere et OL i Norge uavhengig av lokalisering. Mange mener samfunnets felles ressurser skal brukes på andre oppgaver enn å planlegge og å arrangere et idrettsarrangement som OL. Et fremtidig OL bør derfor i utgangspunktet defineres til å være noe utover et idrettsarrangement. Størrelsen på et OL krever så store investeringer i anlegg, infrastruktur og øvrig logistikk, at det bør omdefineres til å bli et nasjonalt og regionalt utviklingsprosjekt med både politisk og idrettspolitisk forankring og vedtak. Et OL vil være en viktig komponent og motor i et slikt utviklingsprosjekt.

Idretten må i samarbeid med Regjeringen avklare de prosesser som skal til for å definere hvordan en OL-prosess skal organiseres og besluttes for et fremtidig OL i Norge.

Det frarådes å lyse ut til en nasjonal konkurranse for utnevningen av en norsk OL-kandidatby. Dette fordi det er svært ressurskrevende og presser kostnadene ned. Det skaper dessuten tapere som kompliserer det nasjonale engasjementet og eierskapet i det videre arbeidet.

En fremdriftsplan inndelt i faser med klart definert innhold og målsettinger for hver etappe anbefales. Det bør være en tidsramme og en frist for når statens finansiering skal være besluttet.

Eierskapet og styresammensetningen i søkerorganisasjonen bør være representativt i forhold til prosjektets idretts, samfunnsmessige og internasjonale betydning.

Søkerorganisasjonens og idrettens representanter må på banen internasjonalt langt tidligere enn man gjorde i 2018-prosessen.

Med bakgrunn i ovenstående anbefales følgende prosess:

1. Idretten bør i et vedtak på idrettstinget klargjøre først om en ønsker å søke om et nytt vinter-OL. Dette fordi saken er av en slik karakter at den hører hjemme i idrettens høyeste organ.
2. Idretten tilkjenner dette overfor Regjeringen.
3. Deretter bør idretten og Regjeringen i fellesskap bli enige om hva som totalt sett er det mest hensiktsmessige stedsvalg, ref IOC sine krav om at et OL både skal være i samsvar med idrettens planer, så vel som med byen og regionens visjoner og planer.

Vedlegg:

Vedlegg 1. Kommentarer til Kvalitetssikrers (KSGs) rapport

1.1 Innledning

1.1.1 Rapportens innhold

Den 30. september 2008 ble rapporten fra kvalitetssikrerne Advansia AS, Det Norske Veritas AS og Samfunns- og Næringslivsforskning AS (heretter benevnt KSG) overlevert til Kultur- og kirkedepartementet og Finansdepartementet.

Konklusjonen i rapporten var at OL ville bli dyrt. Forventet netto statlig tilskudd ble anslått til 19,1 mrd. kroner (P50-verdi). Brutto statsgaranti ble beregnet til 28,6 mrd. kroner (P50-verdi).

I søknaden til Tromsø Romsa 2018 AS var de tilsvarende tall 9,5 og 17,7 mrd. kroner.

Netto samfunnsøkonomisk kostnad ble beregnet til 10,7 mrd. kroner.

1.1.2 Fremleggelse av rapporten

Kvalitetssikrer presenterte hovedtall og – konklusjoner for departementene allerede 27. august 2008³⁴, noe som står i motsetning til at departementet hevdet overfor Tromsø Romsa 2018 AS at de ikke ville få presentert rapportens innhold før fremleggelsen.

Tromsø Romsa 2018 AS og NIF fikk i prosedyremøte med KKD den 19. september 2008 ingen indikasjon på at KSG-rapportens innhold var dramatisk annerledes enn søknaden.

Tromsø Romsa 2018 AS fikk ikke presentert innholdet før 90 minutter før offentliggjøringen den 30. september 2008. Rapportens hovedinnhold ble for øvrig dagen før lekket til VG.

Konsekvensen av dette er at Kvalitetssikrers rapport ble i media og opinionen fremstilt som ”fasit”, uten motforestillinger. Måten rapporten ble fremlagt på, bidro til å forsterke inntrykket av avvik mellom det som var gjort tidligere og KSGs konklusjoner.

Tromsø Romsa 2018 AS ble i realiteten fratatt muligheten til å analysere og kommunisere rundt rapporten. I ettertid viser det seg at forhold i rapporten definitivt fortjente tilsvar i forbindelse med fremleggelsen.

1.1.3 Metodekritikk

Riktig verktøy på feil tid i prosessen

Den første søknaden om OL i 2018 skulle sendes IOC i mars 2010. Hovedsøknaden skulle sendes i januar 2010, dersom en passerte nåløyen etter første søknadvurdering og ble ”kandidatby”. Dette innebar at for Tromsø Romsa 2018 AS del skulle grunnlaget for hovedsøknaden ligge i en toårig planprosess (2009 og 2010) hvor forutsetningene for søknadens arrangementskonsept skulle utredes i detalj.

---

³⁴ KSG-rapporten side V-170.

I tillegg foreskriver IOCs tekniske manualer detaljerte anvisninger om hvilke planprosesser som skal iverksettes umiddelbart etter at en eventuelt er blitt tildelt lekene. For transport legges det opp til en omfattende planprosess tidlig etter tildeling.

Prosjektet gjennomgår altså ulike faser, med ulikt krav til detaljeringsgrad på planarbeidet innenfor de viktige arrangementstemaene, som innkvartering, inntransport, internt transport med mer. For Tromsø Romsa 2018 AS har det vært viktig å prioritere ressurser ikke bare til planarbeid, men også til kommunikasjons- og påvirkningsarbeidet.

Kvalitetssikrer har anerkjent at arrangementskonseptet var i en bestemt utviklingsfase, og slår fast på side 61 i rapporten at:

”KSG anser at konseptet som er beskrevet i søknaden i hovedsak er komplett og tilstrekkelig detaljert i denne fasen av prosessen.”

Som et vedlegg til den første søknaden³⁵ skal det foreligge en underskuddsgaranti fra staten, til vanlig omtalt som ”statsgaranti”. For Tromsø Romsa 2018 AS vedkommende skulle garantien ha foreligget innen mars 2010, noe som innebærer at den kunne vært behandlet senest i høstsesjonen 2009 av Stortinget.

Av strategiske hensyn ble søknad om statsgaranti sendt i mai 2007, med mål om ferdigbehandling i høstsesjonen 2008, ett år før tiden. Dette innebar at konseptet ble vurdert av Kvalitetssikrer på et tidligere tidspunkt enn nødvendig.

Kvalitetssikrer konstaterer på side 60 i rapporten at:

”Vurderingen vil nødvendigvis være overordnet da konseptet beskriver et arrangement som ikke er tilstrekkelig detaljert eller konkretisert”.

På bakgrunn av KSGs utsagn i rapporten om at:

- Konseptet var tilstrekkelig detaljert på det stadiet en var på i prosessen.
- Konseptet ikke er tilstrekkelig detaljert eller konkretisert for vurderinger i henhold til KS1– prosessen.

trekker Tromsø Romsa 2018 AS den konklusjonen at:

- KS1-prosessen, slik den var tilpasset, ikke var egnet verktøy på dette stadiet av prosessen.

Formalkrav ikke oppfylt

Kvalitetssikrer fremholder at i og med at søknaden fra Tromsø Romsa 2018 AS er ”utarbeidet uavhengig av KS-ordningen” har Finansdepartementet forutsatt at en tilpasning av KS1-prosessen var nødvendig.

KSG sammenfatter tilpasningen slik: ”Spørsmål som er vurdert er om konseptet har vesentlige svakheter og dermed om konseptet fremstår som tilstrekkelig komplett og robust. Også sammenhengen mellom beskrevet løsning og budsjett er vurdert.”

---

³⁵ Application File.

Tromsø Romsa 2018 AS har bedt om innsyn i dokumenter i KKD i saken, men fått avslag³⁶ på begjæring i innsyn i grunnlaget for kvalitetssikringen. Spesielt gjelder dette dokument-ID 49 og 50, som kunne kastet lys over hvordan oppdraget har vært beskrevet av KKD.

I KSG-rapporten fremkommer det at KKD ikke har oppfylt dokumentasjonskravene som stilles til en ordinær KS1-prosess. I rapporten side 60 står det at *”KSG har derfor valgt å gjennomføre en vurdering av konseptet uten de formelle kravene til dokumentasjon som KS-ordningen forutsetter.”*

Tromsø Romsa 2018 AS er av den oppfatning at KKD burde ha gitt anledning til NIF og Tromsø Romsa 2018 AS i å større grad kunne bidra til å utforme kvalitetssikringsoppdraget og den underliggende dokumentasjon.

Den ordinære KS1-prosessen foreskriver hvilke hoveddokumenter ansvarlig etat (her: KKD) skulle ha utformet før kvalitetssikringen, men slik dokumentasjon er ikke utarbeidet³⁷. Tromsø Romsa 2018 AS eller NIF er heller ikke informert om at KKD ville fravike dokumentasjonskravet i KS1-prosessen og ikke blitt invitert til å utforme slik dokumentasjon som KS1-prosessen krever.

Tromsø Romsa 2018 AS mener at KSG ikke har utført hele usikkerhetsanalysen, slik den er foreskrevet i beskrivelsen av KS-prosessen³⁸. KSG har etter vårt syn ikke vurdert hvordan risikoen i prosjektet kan reduseres. Kvalitetssikrer skal *”Vurdere usikkerhetsmomentene for påvirkbarhet, det økonomiske potensialet ved tiltak for å redusere risikoen og kostnadene forbundet med dette.”* KSG har heller ikke foretatt en *”særskilt analyse av potensialet for ytterligere forenklinger og reduksjoner.”*

Som eksempel kan nevnes post B14.4 Annen innkvartering, underpunkt B14.4.1.2 Hoteller, hytter og camping, hvor tiltak for å redusere risikoen for økte overnattingskostnader ikke er beskrevet og vurdert, bl.a. ved at større skip kan leies inn, og kostnadene ved dette tiltaket³⁹.

Tromsø Romsa 2018 AS registrerer at *”KSG har vært svært fornøyd med kommunikasjonen med Tromsø Romsa 2018 AS, og håndteringen av etterspurt informasjon fra KSG har vært profesjonelt håndtert av Tromsø Romsa 2018 AS”* (side V-3).

1.1.4 Manglende innsyn

Tromsø Romsa 2018 AS beklager at to verdifulle digitale dokumenter ikke er oversendt departementet fra kvalitetssikrer, og følgelig ikke oversendt Tromsø Romsa 2018 AS⁴⁰:

- Rekonstruksjon av regnskap for Lillehammer'94 i samme format som Tromsø Romsa 2018 AS budsjettoppstilling
- Regneark med beregninger av den enkelte budsjettpost, gjengitt i vedlegg 3: Estimering av budsjettposter.

---

³⁶ Mail fra Arkiv, KKD, den 14. oktober 2008.

³⁷ Se kapittel 5.5.

³⁸ <http://www.concept.ntnu.no/KS-ordningen/KS-ordningen.htm>

³⁹ Se vedlegg 1, kap. 1.2.2 , Avvik sammenlignbare poster, Gjennomføringsutgifter, pkt. e.

⁴⁰ Mail fra fung. underdirektør Terje Jørgensen, KKD, den 3. oktober 2008.

Primært mener Tromsø Romsa 2018 AS at regnearkene er en udelelig part av dokumentasjonen som ligger til grunn for Kvalitetssikrers rapport og skulle fulgt med oversendelsen av underdokumentasjonen til departementet, jf. definisjon av dokument § 3 i Offentlighetsloven. Sekundært mener Tromsø Romsa 2018 AS at utarbeidelsene av regnearket er offentlig finansiert (100 % betalt av oppdragsiver) og bør også være i offentlig eie (departementet).

Regnearkene ville hatt stor verdi både for å skape informasjonssymmetri ved kommentering av rapporten og for det videre budsjettarbeid for et OL i Norge. Representanter for KSG har uttalt muntlig at deres arbeid skulle også være en hjelp for søkersekspert, og en oversendelse av Excel-filene vil være å oppfylle lovnadene i så tilfelle.

Tromsø Romsa 2018 AS har mottatt avslag⁴¹ fra KKD for innsyn i ca. 30 dokumenter i saken:

- 14 dokumenter fra Forsvarsdepartementet, Justisdepartementet og Politidirektoratet om lufthavner, støtte fra forsvar, sikkerhetsvurderinger og kostnader i forbindelse med Grønnåsen.
- 4 dokumenter fra Miljøverndepartementet, Statens forurensingstilsyn (SFT) og Direktoratet for naturforvaltning (DN) om forurensing, miljøhensyn og energiforsyning i søknaden.
- 3 dokumenter fra Kirke- og kulturdepartementet (KKD) om oppgavebeskrivelsen til KSG og innkvartering.
- 3 dokumenter fra Samferdselsdepartementet om Hurtigruten, reviderte transportløsninger og investeringer vegprosjekt.
- 1 dokument fra Kystverket om bruk av skip.
- 1 dokument fra Nærings- og handelsdepartementet (NHD) om rapporten fra Transportøkonomisk institutt (TØI).
- 1 dokument fra Finansdepartementet om valutausikkerhet.

Tromsø Romsa 2018 AS har mottatt avslag⁴² fra KKD for innsyn i følgende dokumenter i saken:

Med bakgrunn i § 5.1 i offentlighetsloven (bestemmelsen om dokumenter som er utarbeidet av forvaltningsorganet i sin interne saksforberedelse):

Dok-ID:	Avsender:	Innhold:
50	Kirke- og kulturdep	Oversendelsesnotat til KSG om søknaden

Med bakgrunn i § 5.2. b. i offentlighetsloven (bestemmelsen om dokumenter fra særlige rådgivere eller sakkyndige i interne saksforberedelser i departementet):

Dok-ID:	Avsender:	Innhold:
49	Kirke- og kulturdep	Oversendelse av grunnlagsmateriale til KSG
148	Kirke- og kulturdep	Svar på spørsmål ang. innkvartering
358	Justisdep	Svar på spørsmål ang. provisorier tilknyttet Politihuset

⁴¹ Mail fra Arkiv, KKD, den 14. oktober 2008.

⁴² Mail fra Arkiv, KKD, den 14. oktober 2008.

Med bakgrunn i § 5.2. c. i offentlighetsloven (bestemmelsen om dokumenter fra andre departement i interne saksforberedelser i departementet):

Dok-ID:⁴³	Avsender:	Innhold:
89	Kystverket	Hurtigbåter som transportmiddel og bruk av skip som innkvartering
96	Forsvarsdep	Lufthavner
97	Forsvarsdep	Støtte fra Forsvaret
98	Forsvarsdep	Støtte fra Forsvaret
99	Forsvarsdep	Kostnadsestimat
101	Forsvarsdep	Estimat over merkostnader
102	Forsvarsdep	Vurdering av miljøhensyn
108	Forsvarsdep	Lufthavner
110	Politidirektoratet	Sikkerhetsutfordringer og kostnadsvurderinger
114	Nærings og handelsdep	KKDs kommentarer til TØI-rapport 937/2008
123	Statens forurensingstilsyn	Vurdering av forurensingsspørsmål
124	Direktoratet for naturforvaltning	Miljøhensyn
125	Direktoratet for naturforvaltning	Vedlegg: Miljøhensyn
315	Forsvarsdep	Reviderte kostnadsestimater
316	Forsvarsdep	Kostnadsberegninger Hopparena Grønnåsen
317	Forsvarsdep	Revidert estimat merkostnader Forsvarets støtte

Departementet skriver at meroffentlighet er vurdert og at Tromsø Romsa 2018 AS kan klage på avgjørelsen innen 3 uker.

1.1.5 Positive effekter for konseptet

Gjennom kvalitetssikringsprosessen har staten fått utarbeidet et grunnlag for å styrke Tromsø-konseptet ytterligere. Som det fremgår av i dette vedlegget har Tromsø Romsa 2018 AS betydelige reservasjoner til KSGs vurderinger. Dersom Tromsø Romsa 2018 AS hadde fått utlevert grunnlagene for KSGs vurderinger ville disse kunnet ytterligere styrket grunnlaget for budsjetter og konsepter, som er på et detaljnivå ingen potensiell søkerby noen gang har vært på 10 år før arrangementet eventuelt skal finne sted.

Rapporten viser at det er gjennomførbart med et OL i Tromsø, noe også Kultur- og kirkeministeren ved flere anledninger har gitt uttrykk for.

KSG mener at tidsplanen som er skissert av søker for bygging av anleggene synes å være robust.

Kvalitetssikrer har påvist enkelte svakheter i konseptet, særlig knyttet til gjennomføring av arrangementet med hensyn til:

⁴³ Jf. korrigert dokumentliste i rapport fra kvalitetssikrer, 30. september 2008.

- Innkvartering
- Inntransporten med fly
- Konseptets sårbarhet når det gjelder værforhold.
- Etterbruk, som er vurdert som en svakhet.

Disse påpekningene ville blitt ivaretatt i den planprosessen som var planlagt for årene 2009 og 2010, og er gode innspill i den prosessen en ny OL-søknad må gå gjennom.

1.2 Netto statlig tilskudd og brutto statsgaranti

1.2.1 Beregninger på grunnlag av regnskapstall fra LOOC

KSG har under denne overskriften en rekke kritiske kommentarer til det datagrunnlaget som er benyttet. Blant annet heter det i rapporten at (side V-19):

”Dokumentet har, så vidt kvalitetssikrer forstår, ingen formell status og fremstår som et ganske enkelt og lite spesifisert arbeidsdokument. Senere avklaringer har vist at Tromsø 2018 i liten grad har hatt kunnskap om sammenhengen mellom LOOCs organisering og prosjektnekbrytningsstrukturen. Dette medfører at Tromsø 2018 i flere tilfelle har liten kunnskap om hva de enkelte poster inneholder noe som gjenspeiles i Tromsø 2018s svar på avklarings spørsmål fra kvalitetssikrer”.

I budsjettforutsetningene⁴⁴, som er en del av dokumentasjonen for Tromsø Romsa 2018 AS søknad om statsgaranti, er datagrunnlaget omtalt slik:

”Beregninger på grunnlag av regnskapstall fra Lillehammer 1994

Kilden er i dette tilfelle en spesifisering utarbeidet til Tromsøs 2014 søknad. Spesifikasjonen er grovt sett i samsvar med foreliggende IOC mal, men det er gjort en del endringer siden 1994, bla ved at gjeldende mal i større grad legger opp til at inntekter og kostnader vises brutto. Oppstillingen er på forholdsvis overordnet nivå, og vi har ikke hatt tilgang til detaljerte budsjettunderlag. De rapportene som foreligger, bla st. prp. nr. 1 (1994-95) og de offisielle rapportene fra Lillehammer 1994, har en annen struktur enn IOC malen og har derfor hatt begrenset verdi i budsjettarbeidet. (Det gjøres for ordens skyld oppmerksom på at sum inntekter og kostnader i spesifikasjonen er avstemt mot st.prp. nr 1).

Regnskapsspesifikasjonen ble til søknaden for 2014 omregnet med en generell indeks (tilnærmet lik konsumprisindeksen) for å reflektere forskjellen i prisnivå mellom det faktiske kostnadspådraget i Lillehammer og 2004 års prisnivå (omregningsfaktor 1,27). Denne omregningsfaktoren reflekterer ikke prisøkningene på de innsatsfaktorer som er nødvendige for å gjennomføre et OL.

Problemstillingen har vært diskutert i de fellesmøtene søkerbyene har hatt i regi av NIF. Petter Syverud (som har utarbeidet den aktuelle regnskapsspesifikasjonen fra Lillehammer) har i fellesmøtene presentert følgende indekser for omregning fra Lillehammer OL til 2007 års prisnivå:

⁴⁴ Nasjonal søknad, vedlegg 1.6 Finansielt hovedvedlegg 1.

- Utbygging av arenaer: 1,57
- Lønn ansatte OCOG: 1,62
- Konsulentkostnader (eksterne): 1,93
- Arrangementsposter: 1,78

Det er disse indeksene som er benyttet ved alle beregninger på grunnlag av regnskapstall fra Lillehammer OL. (Det gjøres for ordens skyld oppmerksom på at vi har gjort en rimelighetsvurdering av de valgte indeksene i samarbeid med Econ).

I tillegg til prisindekser er det i noen av beregningene benyttet en skjønnsmessig fastsatt volumindeks for å reflektere at OL i Tromsø vil ha ca 50 % flere deltakere og medierepresentanter og ca 20 % flere betalende tilskuere (Kommentar: opprinnelig billettstrategi) enn det var på Lillehammer. Denne indeksen er i de fleste beregningene satt til 1,2.

Det fremgår av de enkelte budsjettunderlagene hvilke pris- og volumindekser som er benyttet i hvert enkelt tilfelle”.

Budsjettet ble utarbeidet i tidsrommet primo januar - medio februar 2007. Det var derfor ikke mulig å fremskaffe og gjennomgå detaljerte regnskapsdata for Lillehammer, slik KSG synes å forutsette. Tromsø Romsa 2018 AS valgte i stedet å bygge videre på det datagrunnlaget som ble utarbeidet i forbindelse med søknaden om OL i 2014. Bakgrunnen for at Tromsø Romsa 2018 AS likevel fant det forsvarlig å bygge på dette grunnlaget er at totalrammene var avstembar mot St. prp. nr. 1 (1994-95). Dette innebærer at klassifiseringsfeil mellom budsjettposter som beregnes på denne måten i hovedsak vil oppveie hverandre. Den andelen av finansieringsbehovet som er beregnet ved indeksering er i underkant av 30%. Budsjettforutsetningene omtalt over har begrensningene i datagrunnlaget vært tydelig kommunisert til KSG.

Som det fremgår at tabellen i 1.2.2 er summen av sammenlignbare avvik som vurdert av Tromsø Romsa 2018 AS ca. 1,2 mrd. kroner (mot ca 3,7 mrd. kroner som vurdert av KSG).

Siden Tromsø Romsa 2018 AS ikke har fått tilgang på KSGs beregninger, er det ikke mulig å gjøre en detaljert sammenligning av de enkelte poster. Tromsø Romsa 2018 AS har derfor bare vurdert enkelte større poster og lagt KSGs vurderinger til grunn for de øvrige.

1.2.2 Behovet for netto statlig tilskudd

Differanse mellom KSGs og Tromsø Romsa 2018 AS vurderinger er oppsummert i tabellen nedenfor (mrd. kroner):

	Søknaden	KSG	Avvik	Avvik som vurdert av TR 2018	Ref
Behov for statstilskudd	9,6	19,1	9,5		
Overordnet sikkerhetsopplegg - positivt unntatt i søknad om statsgaranti	1,2		-1,2		
Behov for statstilskudd inklusive overordnet sikkerhet	10,7	19,1	8,4		
Oppsummering av avvik					
Justering av kostnader og inntekter for normalkonjunktur og forventet reallønnsutvikling			1,8	0,0	1
Avinor			0,9	0,5	2
Økt reserve (fra 0,5 til 2,5)			2,0	0,9	3
Sum avvik metode og forutsetninger			4,7	1,3	
Investeringer idrettsanlegg			1,2	0,3	4
Øvrige anleggsinvesteringer			0,5	0,0	5
Gjennomføringsutgifter			2,5	1,5	6
Infrastrukturinvesteringer ex økning Avinor og sikkerhet			0,0	0,0	
Inntekter			-0,6	-0,6	
Sum avvik sammenlignbare poster			3,7	1,2	
Sum avvik	2,5	0,0	8,4	2,5	
Behov for statstilskudd etter omvurdering	13,2	19,1			

Kostnader til overordnet sikkerhet

Kostnader til overordnet sikkerhet er ikke inkludert i Tromsø Romsa 2018 AS søknad, etter avtale med Kultur- og kirke departementet i forbindelse med innlevering av søknad om statsgaranti i mai 2007. Det blir i rapporten (side V-136) opplyst at ”KKD har kommentert at denne fremgangsmåten beror på en misforståelse” og at kostnadene skulle vært synliggjort som del av budsjettet.

Tromsø Romsa 2018 AS mener at dette ikke er riktig. I forberedende møte med Idrettsavdelingen i KKD 30. april 2007 kl 12:30 ble dette spørsmål tatt opp av NIF/Tromsø Romsa 2018 AS, hvorpå KKD konkluderte med at sikkerhet ikke skulle tas med i denne fase av søknadsprosessen⁴⁵.

Tromsø Romsa 2018 AS er derfor av den oppfatning at det er naturlig å starte avviksanalysen ut fra begrepet ”behov for statstilskudd *inklusive* overordnet sikkerhet”.

Totalt er det kommunisert et avvik på 9,5 mrd. kroner i netto statlige utgifter mellom søknad og KSGs rapport. Av dette er 1,2 mrd. kroner kostnader til overordnet sikkerhetsopplegg.

⁴⁵ Referat fra møtet, ført av Tromsø Romsa 2018 AS.

Avviket i behov for statstilskudd inklusive overordnet sikkerhet er dermed på 8,4 mrd. kroner (19,1 – 10,7 mrd. kroner).

Avvik metode og forutsetninger

Av avviket på 8,4 mrd. kroner skyldes 4,7 mrd. kroner andre metoder og forutsetninger – og som dermed ikke lå i vårt budsjett. Sum netto sammenlignbare avvik (inntekter og utgifter) er derfor ca 3,7 mrd. kroner.

KSGs forklaringer av egne beregninger, som ligger til grunn for avvikene, gir ikke nok informasjon til en forsvarlig etterprøving av KSGs vurderinger. Tromsø Romsa 2018 AS har derfor bedt KKD om å få utlevert nødvendig dokumentasjon fra KSG, men har så langt ikke mottatt slik dokumentasjon.

Justering av kostnader og inntekter for normalkonjunktur og forventet reallønnsutvikling

Avviket er på 1,8 mrd. kroner. Søknaden er basert på 2007 års prisnivå, på samme måte som søknadene fra Oslo og Trondheim i forbindelse med den nasjonale konkurransen våren 2007. Tilsvarende forutsetninger vil gjelde for en eventuell søknad til IOC ved at en skal oppgi kostnader i USD for prisnivået i 2010.

Så vidt Tromsø Romsa 2018 AS har brakt i erfaring er det ikke vanlig å ta med denne posten i forbindelse med statsgaranti gitt av Stortinget etter gjeldende budsjettregler og praksis. Når bevilgninger og garantier senere blir justert for utviklingen i priser og lønninger, tas all lønns- og prisøkning med, jf. prisjusteringen av bevilgningene til Operaen i planleggings- og byggeperioden⁴⁶.

Tromsø Romsa 2018 AS har mottatt en vurdering av metoden fra Espen Sirnes, førsteamanuensis ved Institutt for økonomi ved Universitetet i Tromsø. Vurderingen tar utgangspunkt i at det normalt vil være en produktivitetsvekst som kompenserer for reallønnsveksten, slik at det ikke er grunnlag for å ta med nåverdien av forventet reallønnsvekst dersom formålet er å få et riktig uttrykk for nåverdien av garantiansvaret i 2007.

Lønnsveksten, korrigert for produktivitetsutvikling, har siden 1971 vært slik:

	Totalt	Bygg og anlegg
Gjennomsnitt 1971-2007	-0.91	-0.34
Gjennomsnitt 1997-2007	0.71	2.47

Espen Sirnes kommenterer tabellen slik⁴⁷: ”De siste årene har lønnsveksten vært større enn produktiviteten i bygg og anlegg, som i resten av økonomien. Det er imidlertid ingen grunn til å tro at det skal vedvare, verken teoretisk eller empirisk. Siden 1971 har lønnsveksten vært mindre enn produktivitetsveksten, også for bygg og anlegg”.

Tromsø Romsa 2018 AS har derfor vurdert at det ikke er behov for å øke budsjettet med denne posten.

⁴⁶ Håndtering av lønns- og prisstigning i Prosjekt Nytt Operahus (DOK-ID 244).

⁴⁷ Notat fra førsteamanuensis Espen Sirnes, Institutt for økonomi, Universitetet i Tromsø, oktober 2008.

Avinor

Avviket er på 0,9 mrd. kroner. Denne posten er blitt nær femdoblet fra Avinors første vurdering av november 2006, som ligger til grunn for søknaden. De nye vurderingene fra Avinor var ikke kjent da søknaden om statsgaranti ble levert. Tromsø Romsa 2018 AS har for øvrig ikke fått tilgang til Avinors rapporter av januar⁴⁸ og mai 2008⁴⁹ før offentliggjøring av rapporten fra KSG.

Tromsø Romsa 2018 AS har med bakgrunn i dette hatt anledning til å gjøre en gjennomgang av vurderingene sammen med Avinor, men har på grunnlag av en overordnet vurdering konstatert følgende:

- Det ambisjonsnivået som lå til grunn ved beregning av utbyggingsbehov, uavhengig av OL, i Avinors vurdering av november 2006, synes å ha blitt vesentlig redusert. Konsekvensen av dette er at en større andel av investerings- og driftsutgiftene belastes OL.
- I Avinors vurdering av november 2006 er det forutsatt en stor grad av provisorier for å dekke temporære krav til terminal- og parkeringskapasitet. Dette synes ikke å være tilfelle i samme grad i Avinors siste vurderinger.
- Utgiftene med å oppgradere Bardufoss slik at den kan benyttes som reserveflyplass (0,5 mrd. kroner) er ekstremt høye. Det synes lite troverdig at kostnader på dette nivået utelukkende er OL-relatert. Tromsø Romsa 2018 AS er også spørrende til behovet for (OL-relaterte) investeringer på (tilleggs-) reserveflyplassen Evenes og Alta Lufthavner (henholdsvis 170 og 65 mill. kroner).
- Avinor har lagt andre forutsetninger til grunn for trafikkavviklingen enn Tromsø Romsa 2018 AS. Særlig gjelder dette trafikkenes fordeling over døgnet ved at de opererer med vesentlig flere tomme fly og dermed en lavere kabinfaktor enn det Tromsø Romsa 2018 AS har i sine forutsetninger og beregninger. Tromsø Romsa 2018 AS har lagt til grunn at det vil være mulig styre flytrafikken slik at det være høy kabinfaktor uansett tid på dagen (publikum vil måtte akseptere å reise når det er ledig kapasitet, selv om dette innebærer reise på ubekvemme tidspunkter).
- Avinor har forutsatt at 70 % av eksisterende trafikk, både ordinær rutetrafikk og småfly/helikopter m.v. skal gå som normalt også under selve avviklingen av vinterlekene. Dette synes høyt ut fra det en må forvente av endret aktivitet og tjenestetilbud i Tromsø-regionen under et OL.

Tromsø Romsa 2018 AS har på dette grunnlag vurdert behovet for å øke budsjettet med denne posten til 0,5 mrd. kroner, det vil si 50 % av hva KSG legger til grunn.

Økt reserve

Avviket er på 2,0 mrd. kroner. Beløpet fremkommer etter vurdering av en rekke usikkerhetsfaktorer og hendelser. I den nasjonale konkurransen om å bli søkerby våren 2007 ble behovet for reserver fastsatt skjønnsmessig uten at det ble gjennomført en tilsvarende usikkerhetsanalyse. Søkerbyenes reserveanslag var: Oslo 0,8 mrd. kroner, Trondheim 0,3 mrd. kroner og Tromsø 0,5 mrd. kroner.

⁴⁸ OL i Tromsø - Lufthavner. Avinor, 4. januar 2008, v. 4.0 (DOK-ID 105)

⁴⁹ OL i Tromsø - Lufthavner. Avinor, Mai 2008, v. 6.0 (DOK-ID 335)

Tromsø Romsa 2018 AS er inneforstått med at det er behov for en grundigere analyse. Tromsø Romsa 2018 AS ønsker i denne forbindelse ikke å ta stilling til metodevalg, men konstaterer at følgende ”kostnadsbaserte hendelser” (H) og ”usikkerhetsfaktorer” (F) i usikkerhetsanalysen etter Tromsø Romsa 2018 AS oppfatning ikke er en naturlig del av et OL-budsjett:

H6. Foreslåtte veiutbedringer tas ikke inn i NTP eller TPT og utbygningskostnadene belastes OL-budsjettet (905 mill. kroner):

Dette er en risiko knyttet til omfanget av (eller tidspunktet for) statlige infrastrukturinvesteringer. Sett i sammenheng med KSGs vurdering av behovet for investeringer i veier under posten Stats- og fylkesveier (budsjettpost C3 på kr 833 mill. kroner) innebærer dette at KSG legger til grunn at OL i Tromsø vil bli belastet for mer enn 1,7 mrd. kroner i vei-investeringer til sammen, hvorav de fleste må antas å bli gjennomført uavhengig av et OL i Tromsø i 2018 en gang i fremtiden.

F6. Endrede myndighetskrav (220 mill. kroner):

Søknaden er basert på 2007 års prisnivå. Tilsvarende forutsetninger vil gjelde for en eventuell søknad til IOC (USD for 2010 års prisnivå). Eventuelle endrede myndighetskrav vil være reflektert i de kostnadsindekser som benyttes ved justering av bevilgninger og garantier.

Tromsø Romsa 2018 AS har på denne bakgrunn funnet det riktig å øke reserven med bakgrunn i de andre usikkerhetsfaktorer og hendelser med 875 mill. kroner, fra 500 til 1 375 mill. kroner.

Avvik sammenlignbare poster

Investeringer idrettsanlegg

Avviket er på 1,2 mrd. kroner. Tromsø Romsa 2018 AS har gjennomgått avvikene sammen med Barlindhaug AS⁵⁰ som har utført deler av kalkylene. Tromsø Romsa 2018 AS har ikke fått utlevert nødvendig dokumentasjon av KSGs beregninger.

Ishallene

Tromsø Romsa 2018 AS og Barlindhaug AS har på denne bakgrunn valgt i første omgang å konsentrere analysen om ishallene. Status kan sammenfattes slik (mrd. kroner):

	Søknaden	KSG	Avvik	Avvik i %
Ishall 1: Kunstløp/kortbane	241	382	141	59 %
Ishall 2: Skøytehall	332	503	171	52 %
Ishall 3: Ishockey 1	177	352	175	99 %
Ishall 4: Ishockey 2	166	311	145	87 %
Ishall 5: Curling	149	245	96	64 %
Sum	1065	1793	728	68 %

⁵⁰Se www.barlindhaug.no

Vi har fått opplyst at KSG har valgt å ta utgangspunkt i faktiske byggekostnader for ishallene på Hamar (Ishall 1) og ishallen på Hamar (Ishall 2-5). De to ishallene på Hamar er Vikingskipet og Hamar Olympiske Amfi. Det fremgår m.a.o. ikke av rapporten hvilken ishall som er lagt til grunn. Det er opplyst at enhetsprisene (pris per kvm) er justert for generell prisstigning. For Ishavshallen opplyses det også at det er justert for konjunktursvingninger.

Vi har mottatt følgende kommentarer fra Barlindhaug AS⁵¹:

”Post B1 Haller

Rapporten er svært mangelfull ved at denne kun angir en total kostnad pr. hall. På forespørsel avvises å utlevere detaljerte tall. Vi må derfor anta at disse ikke forefinnes. Tromsø2018 har i motsetning til KSG levert mer detaljert underlag og stilt opp i flere utdypende møter med KSG. Det kan helt klart stilles spørsmål om denne rapporteringsformen og viljen til å dokumentere riktighet i KSGs tall. Vår oppfatning er at dette ikke er ”fair play”.

Videre benytter kvalitetssikrer referanser til 14-15 år gamle realiserte haller til OL 1994 justert for prisstigning. Våre kalkyler baseres derimot på gjennomførte utbygginger i Nord-Norge den senere tid og som fanger opp forbedringer i produksjon samt endring i råvareproduksjon (bl.a. rimeligere stålleveranser fra Baltikum) etc. Videre har KSG ikke gått tilstrekkelig nøye inn i IOC-normen som skiller på bygningsarealer og utomhusarealer for hver hall. De har benyttet et for stort brutto bygningsareal som er den vesentlige årsak til at KSG angir en kostnadsøkning på ca kr 730 mill. for hallene.

Våre kostnadstall for hallene er kvalitetssikret hos utførende entreprenør.”

Tromsø Romsa 2018 AS finner det på denne bakgrunn riktig å fastholde kostnadsanslaget for ishallene i søknaden.

Øvrige idrettsanlegg (utendørsarenaer)

For å gjennomføre en forsvarlig vurdering av disse har Barlindhaug AS behov for å få utlevert dokumentasjon for beregningene. Basert på vurderingen av ishallene er det nærliggende å tro at en slik gjennomgang vil kunne avdekke svakheter i KSGs vurderinger.

For de øvrige idrettsanleggene finner Tromsø Romsa 2018 AS etter en kvalitativ vurdering, et behov for å øke budsjettet på denne posten med kr 250 mill. kroner, dvs. 50 % av hva KSG legger til grunn.

Øvrige anleggsinvesteringer

Avviket er på 0,5 mrd. kroner og gjelder mediesenteret. Tromsø Romsa 2018 AS konstaterer at KSG i kostnadsberegningene har lagt til grunn at det skal bygges og innredes en permanent bygning. Dette er ikke i overensstemmelse med forutsetningene, som er at det skal bygges et råbygg med provisoriske innredninger. Hovedmodulen skal etterbrukes som havnelager, mens det er 4 moduler som skal demonteres og gjenoppsettes andre steder i Nord-Norge.

Tromsø Romsa 2018 AS har forelagt spørsmålet for Barlindhaug AS, som har følgende kommentarer:

---

⁵¹ Barlindhaug AS, Notat 15. oktober 2008.

”Post B13 MPC11BC Mediasenteret

KSG har forutsatt at mediasenteret skal fremstå som et permanent bygg. Dette øker kalkylen med kr 545 mill. kroner. Tromsø2018 har forutsatt at mediasenteret pga. sin størrelse skal endres til andre formål etter 2018, bla. lager for Tromsø Havn. Dette gjør det mulig å lage et provisorisk ”bygningsskall” med alternative rimeligere løsninger mht. bygningskonstruksjon og teknisk løsning. Dette overser KSG og velger å benytte høyere gjennomføringskostnader. Dette er unødvendig sløsing med midler.”

Tromsø Romsa 2018 AS har på dette grunnlag valgt å fastholde kostnadsanslaget for mediasenteret i søknaden.

Gjennomføringsutgifter

Avviket er på 2,5 mrd. kroner. Som omtalt over har Tromsø Romsa 2018 AS ikke fått utlevert nødvendig dokumentasjon av KSGs beregninger. Tromsø Romsa 2018 AS har derfor valg å begrense vurderingene til noen få hovedposter. Til sammen har Tromsø Romsa 2018 AS konstatert avvik som, etter Tromsø Romsa 2018 AS vurdering, reduserer det samlede avviket i gjennomføringsutgifter med ca. 1 mrd. kroner.

Avvikene mellom Tromsø Romsa 2018 AS og KSGs vurderinger fremgår av tabellen nedenfor:

Idrett, arenaer og drift (førbruk)	0,1	a
Deltakerlandsbyen	0,0	
Leie av deltakerlandsby	0,4	b
Servicesenter	0,1	c
Kostnader ikke spesifisert av KSG - sannsynligvis inkludert i total ved en regnefeil	0,1	d
Mediainnkvartering - leie av brakkerigg	0,2	e
Annen innkvartering (hoteller, hytter og camping)	0,1	f
Sum avvik mellom TR 2018 og KSG	1,0	

a) KSG har lagt til grunn at OL-organisasjonen vil måtte dekke ca. 150 mill. kroner i driftskostnader i forbindelse med førbruk av anleggene. Tromsø Romsa 2018 AS er av den oppfatning at denne kostnaden vil kunne reduseres vesentlig ved større grad av brukerbetaling for anlegg som ikke skal overtas av Tromsø kommune, eventuelt senere ferdigstilling av anlegg der potensielle brukere ikke er villig til å betale for førbruk. Besparelsen på kr 100 mill. kroner tilsvarer KSGs vurdering av mulige kostnadsbesparelser på side V-117.

b) KSG har lagt til grunn at leie av deltakerlandsbyen vil måtte økes fra kr 400 til 765 mill. kroner. Det opplyses at KSG legger til grunn:

- Høyere byggekost (30 000 kroner pluss 1 500 kroner i infrastrukturinvesteringer pr. kvm.), mot 25 000 kroner inklusive infrastrukturinvesteringer.
- Høyere kvadratmeterpris ved salg: 35 000 kroner mot 29 500 kroner.
- Høyere avkastningskrav (10 % mot 5 %).

Spørsmålet er diskutert med Barlindhaug AS og Siv Øk Inge Falck Olsen AS, som har inngått intensjonsavtale med Tromsø Romsa 2018 AS om bygging av deltakerlandsby. Vi har mottatt følgende kommentarer fra Barlindhaug AS:

”Post B14.2.2 Deltagerlandsbyen

KSG har tillatt seg å øke byggekostnaden til kr 30.000,- pr m² BRA mot kr 25.000,- i søknad fra Tromsø2018. For totalt 69.000 m² BRA utgjør dette et tillegg på kr 345 mill. Vårt konsern bygger 100-200 leiligheter i året og har meget god kjennskap til leilighetspriser, spesielt i Tromsø. Pr. dags dato har vi ikke byggepriser som ligger over kr 25.000,- pr m² BRA. Prisen er i tillegg kvalitetssikret hos utførende entreprenør. KSG har manglende kompetanse på prisnivåer og lokalkunnskap til å fastlegge sin pris. I tillegg angir KSG sin pris som en samlet sum på 765 mill. uten å fremlegge spesifikasjoner som kan dokumentere riktigheten i deres tall.”

Siv Øk Inge Falck Olsen AS har gjort en alternativ beregning basert på avkastning (etter rente på fremmedkapital) av byggekost minus leie. Kalkylen gir en avkastning på 7 % ved en leie på kr 400 mill. kroner, som lagt til grunn i søknaden, noe selskapet bedømmer som tilfredsstillende under normale markedsforhold.

Tromsø Romsa 2018 AS finner på dette grunnlag å kunne fastholde leianslaget på 400 mill. kroner.

c) Tromsø Romsa 2018 AS har i revidert estimat lagt til grunn leie av isolert telt av høy standard (basert på innhentet prisanslag). KSGs kommentarer gjelder opprinnelig estimat. KSG forutsetter behovet dekket ved oppsetting av (enkle) bygningskonstruksjoner.

Tromsø Romsa 2018 AS opprettholder kostnadsanslaget i søknaden.

d) Summen av spesifiserte kostnader som beregnet av KSG lavere enn totale kostnader for deltakerlandsbyen som lagt til grunn i rapporten.

e) Vi har mottatt følgende kommentarer fra Barlindhaug AS: *”KSG har valgt å ikke legge til grunn skriftlig tilbud innhentet av Norges største utleieselskap, Bautas AS, på utleie av brakkerigg til 3.976 personer. KSG har i stedet valgt å legge til grunn et kjøpstilbud fra Moelven på et likt antall brakker. Restverdi for dette alternativet synliggjøres ikke i KSGs rapport.”*

KSG har vurdert kostnadene som mer enn dobbelt så høye som den tilbudt leveransen fra Bautas. Bautas har en større erfaring på utleie enn Moelven.

Tromsø Romsa 2018 AS opprettholder kostnadsanslaget i søknaden.

f) Avviket gjelder B.14.4 Annen innkvartering (hoteller, hytter og camping). KSG har lagt til grunn at det vil bli nødvendig å bruke omfattende økonomiske stimuleringsiltak for å sikre at det blir bygd et tilstrekkelig antall hotellrom og utleieenheter til å dekke innkvarteringsbehovet. Tromsø Romsa 2018 AS er enig i at det er behov for en vesentlig økning av denne budsjettposten. På den annen side vil det være naturlig (og mulig) å revurdere innkvarteringsstrategien⁵² dersom det skulle vise seg nødvendig å gjennomføre så omfattende stimuleringsiltak som forutsatt av KSG (gjennomsnittskostnad på 4 420 kroner pr overnatting for eksisterende og nye hotellrom og utleieenheter).

---

⁵² Se metodekritikk, kap. 1.1.3 i vedlegg 1.

Tromsø Romsa 2018 AS har derfor lagt til grunn at det er mulig å redusere denne posten med 100 mill. kroner (slik at gjennomsnittskostnad pr overnatting blir ca. 3 100 kroner).

1.3 Samfunnsøkonomisk analyse

1.3.1 Kommentar til KSG-rapporten av Frank Olsen og Mikko Moilanen⁵³

Den samfunnsøkonomiske analysen er omtalt i kapittel 3 (s 43 - 59) i KSG-rapporten, og presiseringer til samfunnsøkonomisk analyse er omtalt i (s V-118 – V-129).

Samfunnsøkonomisk analyse og gevinstvurderinger av varige sysselsettingseffekter

Vi gir her en sammenlikning av hva KSG-rapporten har gjort opp mot hva Norut-rapporten har gjort. I følge KSG har Norut beregnet de samfunnsøkonomiske gevinstene av de varige sysselsettingseffektene til 5,47 mrd. kroner. Vi vil presisere at det Norut har gjort er å beregne potensialet for de samfunnsøkonomiske gevinstene. Det betyr at vårt anslag på 5,47 mrd. kroner er et maksimalmål gitt at de positive sysselsettingseffektene fylles av folk som ellers ville vært arbeidsledige. Dersom det ikke er tilstrekkelig ledig kapasitet i økonomien vil de samfunnsøkonomiske gevinstene bli mindre. KSG har beregnet de samfunnsøkonomiske gevinstene av de varige sysselsettingseffektene til 1 mrd. kroner, dvs. en differanse på nesten 4,5 mrd. kroner. Som det sies i KSG-rapporten er det flere årsaker til den store differansen. For det første har Norut og KSG forskjellig oppfatning av hvor lenge en varig effekt varer; Norut har antatt at en varig effekt er evigvarende, mens KSG har antatt en varig effekt avtar lineært og er lik null etter 10 år. Den andre årsaken er at når Norut har sett på potensialet for gevinstene, altså maksimalmålet som nås med forutsetning om ledig kapasitet, så benytter Norut marginalproduktet for arbeidskraft (dvs. lønn inkl alle skatter og avgifter) som mål på gevinst. Dette er den anbefalte metoden fra Finansdepartementets veileder for samfunnsøkonomiske analyser. Mens KSG benytter en nyutviklet metode som er spesielt utviklet i forbindelse med utarbeidelse av KSG-rapporten. Denne metoden (Pedersen 2008, SNF) har ikke vært offentlig kjent før samme dag som KSG-rapporten ble lagt frem. KSG bruker en mer kompleks modell og antar mindre ledig kapasitet i økonomien og dermed blir gevinstene mindre.

Tidshorisont

Hvor lenge varer en varig effekt? Dette er et spørsmål uten noe klart fasitsvar, og Norut og KSG har gjort svært forskjellige vurderinger. Det er gode argumenter for at en varig effekt varer lenger enn hva KSG legger til grunn og det er gode argumenter for at de varer kortere enn hva Norut har lagt til grunn.

KSG argumenterer for at den positive effekten vil avta over tid og at opprettholdelse av effekten vil kreve nye investeringer som må tas hensyn til på kostnadssiden, og at disse investeringene er så store at man i 2028 er på samme nivå som i 2008. Videre har KSG antatt at man har samme tidshorisont på de varige effektene for reiseliv og forretningsmessig tjenesteyting.

---

⁵³ Norut Tromsø, 1. oktober 2008.

Reiseliv

Reiselivssektoren vil få en markedsføringseffekt i perioden frem mot og under lekene, etter lekene vil dette fokuset på Tromsø og Norge naturlig nok avta. Men hvordan det påvirker markedsføringseffekten er ikke like klart. Reiselivsnæringen sliter i dag med at Norge og Nord-Norge ikke er en merkevare. Dersom OL i Tromsø bidrar til å bygge merkevaren Norge og Nord-Norge kan det sees på som en engangsinvestering som på sikt krever noen vedlikeholdskostnader. Det vil i så fall bety at de varige effektene vil avta noe over tid, men stabilisere seg på et gitt positivt nivå. Dette nivået vil teoretisk sett være lik den varige effekten på kort sikt minus vedlikeholdskostnadene. Å anta at de varige effektene på sikt er lik null synes å være en svært streng forutsetning. En betydelig lengre tidshorisont, hvor effekten avtar noe i en periode etter lekene, men stabiliserer seg på et høyere nivå enn i 2008, synes å være rimelig å anta. Det vil si en mellomting mellom Noruts og KSGs forutsetninger.

Forretningsmessig tjenesteyting

I henhold til økonomisk vekstteori og innovasjonsteori er forretningsmessig tjenesteyting den viktigste sektoren for økonomisk vekst, og idet næringen i en region overstiger en viss kritisk masse så er næringen vekstdrivende i seg selv. Det betyr at næringen skaper nye arbeidsplasser i næringen ved at aktørene i næringen kjøper varer og tjenester av andre aktører i næringen. Forretningsmessig tjenesteyting i Tromsø-regionen har antagelig pr i dag nådd den kritiske massen, og derfor er det rimelig å anta et slikt skift som OL representerer fører til en evigvarende effekt. I et slikt perspektiv virker KSGs forutsetninger å være urimelige. Det synes derfor rimelig å legge Noruts antagelser til grunn.

Antagelse om ledig kapasitet og kalkulasjonspris

Norut har som sagt beregnet potensiell gevinst gitt at det er ledige ressurser i økonomien. Det er en forutsetning som i utgangspunktet ikke virker rimelig, og som i stor grad vil avhenge av konjunktursituasjon. Gitt at det er ledig kapasitet i økonomien er det riktig i henhold til finansdepartementets veileder for samfunnsøkonomiske analyser å bruke lønn som kalkulasjonspris. KSG bruker et eget analyseopplegg, og forutsetter ikke at det er ledig kapasitet i økonomien tilsvarende økningen i arbeidskraftsbehovet.

Samfunnsøkonomisk kostnad/nytte

Det å arrangere et OL vil være fornuftig dersom de samfunnsøkonomiske gevinstene er større enn de samfunnsøkonomiske kostnadene. Det er imidlertid vanskelig å kartlegge og å måle alle samfunnsøkonomiske kostnader og gevinster. KSG har beregnet at den samfunnsøkonomiske nytten av et OL i Tromsø er negativ, og lik en netto samfunnsøkonomisk kostnad på 10,7 mrd. 2007-kroner. Men befolkningens betalingsvillighet for å ha vinter-OL i Tromsø i 2018 er ikke inkludert. Denne betalingsvilligheten kan være betydelig, men er selvfølgelig svært vanskelig å tallfeste.

Lillehammer kan tjene som et eksempel på at betalingsvilligheten kan være betydelig. Det er beregnet at det også ved OL på Lillehammer i 1994 var den samfunnsøkonomiske nytten negativ. Men, i ettertid viser det seg at befolkningen er positiv til at lekene på Lillehammer ble gjennomført. Kostnadene ved lekene ble finansiert ved offentlige midler, det vil si enten gjennom skatter og avgifter til befolkningen eller ved at de offentlige tjenestene til befolkningen var mindre enn de ellers ville vært. Det er med andre ord befolkningen som betaler for lekene. Når så befolkningen er positive til at lekene ble gjennomført må det i samfunnsøkonomisk forstand bety at betalingsvilligheten for lekene var større enn netto samfunnsøkonomisk kostnad av lekene, altså at det var samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Oppslutningen i befolkningen til OL i Tromsø i 2018 ligger omtrent der Lillehammer 1994 lå på samme tidspunkt.

Det kan være på sin plass med noen sammenlikninger av Tromsø og Lillehammer tall. Vi har justert alle tall med konsumprisindeksen slik vi får alle beløp i 2007-kroner. I forbindelse med Lillehammer OL ble det i 1987 søkt om 1,8 mrd. kroner i statsgaranti, dvs. 3 mrd. 2007-kroner. Utgiftene totalt ble på 14,5 mrd. 2007-kroner. Det betyr at budsjettsprekken i forbindelse med Lillehammer OL var på nesten 500 %. KSG-rapporten er utarbeidet nettopp for å unngå en slik budsjettsprek, og det er lite trolig at et OL i Tromsø vil gå på noen budsjettsprek i forhold til KSG-budsjettet. Antagelig er kostnadspostene i KSG-budsjettet noe høyere enn hva som vil være realistisk, nettopp av den grunn at man ønsker å unngå budsjettsprek.

Den samfunnsøkonomiske nettokostnaden ved Lillehammer OL var på ca 6 mrd., eller 7,7 mrd. 2007-kroner (Normann og Spilling 1994). I følge KSG vil den samfunnsøkonomiske nettokostnaden ved OL i Tromsø være 10,7 mrd. 2007-kroner. Vi mener KSG ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til de samfunnsøkonomiske gevinstene av varige sysselsettingseffekter, jf. diskusjonen ovenfor. Dersom man tar hensyn våre innvendinger og antar at de samfunnsøkonomiske gevinstene av de varige sysselsettingseffektene ligger et eller annet sted mellom KSG sine og Norut sine anslag, f. eks. 3,25 mrd. 2007-kroner blir den samfunnsøkonomiske netto kostnaden av OL i Tromsø på 8,45 mrd. 2007-kroner. I henhold til diskusjonen over om betalingsvillighet, betyr det at befolkningens betalingsvilje ved OL på Lillehammer var minst 7,7 mrd. 2007-kroner. Dersom man antar at betalingsviljen i befolkningen nå er omtrent på samme nivå som den gang, så er det mulig at et OL i Tromsø er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Sammenligning budsjett: Lillehammer og Tromsø, 2007 kr	Lillehammer	Tromsø
Utgifter til arrangementet (LOOCs budsjett)	9,5	26,4
Statlige investeringer infrastruktur	2,4	
Private investeringer	2,6	2,2
Totale utgifter	14,5	28,6
Inntekter	3,5	6,7
Netto statlige utgifter	11,0	19,1
Søkt/Opprinnelig statsgaranti	3,0	9,5
Samfunnsøkonomisk nettokostnad	7,7	10,7
Totale utgifter/opprinnelig statsgaranti	4,90	3,01

1.3.2 Andre bemerkninger

Dersom den samfunnsøkonomiske nettokostnaden ved Lillehammer korrigeres for byggekostnadsindeksen blir den samfunnsøkonomiske nettokostnaden for Lillehammer'94 ca 10 mrd. kroner – m.a.o. det samme som er beregnet for Tromsø-OL. Et OL-arrangement i dag vil være betydelig mer omfattende enn for 14 år siden. Flere øvelser og deltakere innebærer flere arenaer, større deltakerlandsbyer og høyere kostnad på infrastruktur. I tillegg kommer sikkerhetsaspektet og økte miljøkrav.

Etter Lillehammer'94 har folket vært positive til at Norge gjennomførte et slikt arrangement, noe vi tolker som at det var en betalingsvillighet i folket tilsvarende nettokostnaden. Det kan antas at betalingsvilligheten⁵⁴ i folket er minst like stor nå for et vellykket OL.

Det blir i KSG-rapporten antatt at det kan være vanskelig å rekruttere nødvendig nasjonal og internasjonal kompetanse til Tromsø (side 33). Rekrutteringstilgang til Universitetet, Norsk Polarinstitut m.fl. motbeviser dette.

Det blir i KSG-rapporten lagt til grunn at effekten av Norges-reklame for eksportbedrifter generelt antas være små og at de ikke er verdsatt (side 55). Det bemerkes at Eksportutvalget for fisk har lansert helt andre betydelig mer positive vurderinger av hva et nytt vinter-OL i Norge vil bety for eksporten av norsk sjømat.

Det heter i rapporten i kapittelet om næringseffekter (side 57) at *”En ugunstig vær-situasjon under lekene vil imidlertid kunne redusere reklameeffekten og virkningen for reiselivsnæringen i Tromsø-regionen, mens administrative og logistiske problemer knyttet til gjennomføringen vil kunne få en negativ PR-verdi for hele landet. Til sammen kan disse faktorene utgjøre en betydelig nedside for næringsvirksomheten av et vinter-OL i Tromsø.”*

Tromsø Romsa 2018 AS mener at i tilfelle ekstremvær vil kunne ha visse administrative og logistiske utfordringer, men vi er ikke enige i at vær-situasjonen under lekene er avgjørende for oppfatningen av Tromsø-regionens attraktivitet som reisemål. Denne avgjøres av 10 års markedsføring av lekene i forkant og kvaliteten på de produkter og tjenester som tilbys.

Fremstillingen bærer preg av forestillingen om at ugunstig vær bare påvirker oppfatningen av regionen negativt, mens administrative og logistiske problemer påvirker hele nasjonens PR-verdi negativt.

Den helhetlige produksjon av et OL pågår i mange år, med positive effekter for næringsvirksomheten. Det at en ugunstig vær-situasjon og/eller administrative og logistiske problemer under selve arrangementet skal ha en slik betydelig nedside, er en påstand som ikke er mulig å dokumentere.

Det er i den samfunnsøkonomiske analysen ikke tatt hensyn til følgende nyttemomenter (side 58/59):

- Folkets betalingsvillighet (relativt betydelig verdi iflg. KSG).
- Regjeringens nordområdestrategi.
- Samisk befolknings nytte.
- Styrking av folkehelsa.
- Positive effekter på miljømessig bærekraft.

---

⁵⁴ I forbindelse med VM på ski i Trondheim i 1997 ble det gjort en undersøkelse som viste at de som ville stemt ja i en folkeavstemming (76 %) ville være villig til å betale en øremerket VM-skatt på 1700 kroner (2007-kroner) Her bør man huske at Ski-VM i nordiske grener er betydelig mindre enn et OL. Derfor kan betalingsvilligheten være større her. Tilsvarende undersøkelse i Storbritannia viste at folk i London var villig til å betale 2 000-2 500 kroner (uavhengig av valutakurs) over ti år for å avholde Sommer-OL i 2012.

1.4 Vurdering av konseptet

1.4.1 Innkvartering

I KSG-rapporten (side 61) heter det at *”Løsningen for innkvartering anses som lite robust. Hovedgrunnen til dette er at det er et stort misforhold mellom permanent innkvarteringskapasitet i dag og nødvendig kapasitet i forbindelse med et OL. Innkvarteringsløsningen som er beskrevet i søknaden baserer seg i stor grad på provisoriske løsninger.”*

KSG mener at innkvarteringskonseptet har følgende usikkerheter:

- Hvorvidt IOC vil godta cruiseskip som innkvarteringsløsning i det omfang som forutsettes.
- Tilgjengelighet av det nødvendige antall brakker.
- Hvorvidt Tromsø Romsa 2018 AS vil sikre seg kapasitet på hotellrom.
- Hvorvidt økt hotellkapasitet er bærekraftig.
- Usikkerhet hvorvidt private utbyggere vil påta seg å bygge deltakerlandsbyen.
- Undersøkelsen om privat overnatting er for optimistisk og det stilles spørsmål ved om den avspeiler den reelle kapasiteten.
- Privat overnatting i den skala som skissert representerer en vesentlig usikkerhet.

Tromsø Romsa 2018 AS mener at påpekte svakheter kan reduseres ved god planlegging og økt detaljeringsgrad i konseptet. Innkvartering er et eget tema i Tromsø Romsa 2018 AS utkast til planprogram for 2009 - 2010 (upublisert).

Tromsø Romsa 2018 AS mener at bruk av cruiseskip til overnatting er i tråd med Olympic Games Study Report⁵⁵, hvor et gjennomgående råd er å tenke etterbruksbehov ved valg mellom permanente og midlertidige strukturer. Innkvarteringskapasitet som kan flyttes etter lekene er etter Tromsø Romsa 2018 AS oppfatning både ressurs- og miljøvennlig, samt at etterbruksbehovet ikke oppstår.

Når det gjelder brakker har Barlindhaug har i sin tilbakemelding fremholdt at *”KSG har valgt å ikke legge til grunn skriftlig tilbud innhentet av Norges største utleieselskap, Bautas AS, på utleie av brakkerigg til 3.976 personer.”*

Når det gjelder privat overnatting ønsket Tromsø Romsa 2018 AS i forbindelse med den internasjonale søkerprosessen å utrede nærmere hvorvidt større skip kunne ta en større del av publikumsovernattingen. Dette tiltaket ville ikke ha økt behovet for antall kaier, men kunne økt kapasiteten betydelig i forhold til størrelsen på de skip som var skissert i søknaden.

1.4.2 Inntransporten med fly

I KSG-rapporten (side 63) heter det at *”Antall fly inn og ut av Tromsø i OL-perioden er betydelig (176 flybevegelser/døgn tilgjengelig kapasitet for OL-trafikk) er nær maks kapasitet og som vil stille store krav til organisering, planlegging og gjennomføring, særlig fra et sikkerhetsmessig synspunkt. Med de volumer som er planlagt vil dessuten en slik operasjon være sårbar for operasjonelle, tekniske og væravhengige uregelmessigheter. Hendelser i trafikkavvikling i eller utenfor Tromsø-regionen vil kunne medføre forsinkelser for arrangør, akkrediterte og publikum og eventuelt påvirke praktisk gjennomføring av arrangement.”*

---

⁵⁵ Olympic Games Study Report, IOC, 2003.

Tromsø Romsa 2018 AS er ikke uenig i vurderingen om at dette vil være en stor operasjon, med store krav til planlegging og gjennomføring. Imidlertid stiller selskapet spørsmål ved enkelte forutsetninger som Avinor har satt i sin underdokumentasjon, bl.a. at 70 % av normaltrafikken ved Tromsø lufthavn skal opprettholdes under OL, sett i lys av det betydelige nedskalerte servicetilbudet til befolkningen som vil være under lekene i Tromsø.

Påpekte svakheter kan redusere s ved god planlegging, hvor bl.a. Avinor og Flyselskapenes operative avdelinger trekkes aktivt inn i arbeidet. Dette er bl.a. bekreftet operativ sjef Dag Falk-Petersen i SAS Norge⁵⁶. I IOC Technical Manual for Transport anvises det at et betydelig planarbeid når det gjelder transport skal iverksettes like etter tildeling av lekene.

1.4.3 Konseptets sårbarhet når det gjelder værforhold

KSGs påstand om at Tromsø Romsa 2018 AS vurdering av lysforholdene er alt for unyansert. Øverst på side 64 i rapporten står det: "(...), men det er ikke tilsvarende dekning for solforhold (typisk antall klarværsdager er 4,5 dager for perioden 16. februar til 25. mars). Antall dager med nedbør i tilsvarende periode er i gjennomsnitt 21.4 dager"

Regionleder Helge Tangen ved Vervarslinga i Nord-Norge har gitt følgende kommentar⁵⁷ til rapporten, noe som direktør Jan Gunnar Winther ved Norsk Polarinstitutt har støttet fullt ut:

"Under Martinsen-utvalgets høring husker jeg at jeg gikk en del i dybden angående "klarværsdager". Definisjonen på en klarværsdag er "streng"; når vi observerer skydekke angir vi i åttendedeler, dvs. 0 er skyfritt, 8 er overskyet, 4 er delvis skyet (ca halve himmelen dekket av skyer). For at det skal kalles en klarværsdag må summen av skydekket på observasjonene kl 7, 13 og 19 ikke overstige 4. Dvs. at om en har skyfritt fra morgenen til etter kl 13, og så får tilskyning med 5 åttendedeler kl 19, så blir dette ikke en klarværsdag. I tillegg kan de skyene som "teller med" godt være høye cirruskyer. Slik at "klarværsdager" er det vanligvis få av.

Antallet med nedbørsdager kan synes relativt høyt; det regnes som en dag med nedbør hvis det kommer målbar nedbør, dvs. minst 0,1 mm. Slik at en lett snøbyge i et døgn med mest klarvær og oppholdsvær vil medføre at det blir en "dag med nedbør" i statistikken.

Hvordan kan en få en er nyansert og lettere forståelig oppfatning av nedbør og skydekke? Vi måtte da gå mer detaljert til verks i observasjonsmaterialet og se på antall observasjoner med 1/8 skydekke, 2/8 osv (gjerne begrenset til dagtid). For nedbørens vedkommende kan vi se på mengde pr observasjon (oppløsningen er ikke så god her; inntil for ca 2 år siden sjekket vi nedbøren hver 12. time, nå har vi kontinuerlig oppdatering av nedbørmengde/intensitet med 1 minutt oppløsning).

Slik statistikk er det mulig å frembringe, det er bare å velge hva en vil sette for kriterier -og bruke tid på å skaffe det til veie og kvalitetssikre det. I innspillet til søknaden begrenset vi oss til den oppløsningen og de parametrene som det var mulig/fornuftig å ta med."

⁵⁶ Møte i Tromsø 27. desember 2007.

⁵⁷ E-poster fra Helge Tangen og Jan Gunnar Winther til Gunnar Nilssen, 3. oktober 2008.

Det er gjennomført 3 lysmålinger av NRK/EBU som konkluderer med at det er tilstrekkelig lys for TV-produksjon. For øvrig har ikke IOC noe formelt krav til lys og Gerhard Heiberg har på vegne av IOC bekreftet at 6 timers med produksjonslys er et operativt minimum. Tromsø har 7,5 time på det laveste i perioden.

Det er heller ikke grunnlag for KSG-rapportens påstand om at bare historiske data er brukt som prognoser (side 64): *”Metodisk bør en være varsom med å bruke historikk som om det skulle være prognoser.”*

Tangen og Winthers kommentar til dette er: *”Uttalelsen er sterkt misvisende da vi både har anvendt historiske data og modeller for framtidige scenarioer. Dette er velkjent metodikk og den beste framgangsmåten vi råder over”.*

1.4.4 Etterbruk av OL-anlegg

I KSG-rapporten (side 65) heter det at *”Konseptet tilsier at det vil bli nødvendig å investere i flere haller og andre OL-anlegg innenfor et begrenset geografisk område. En slik kompakt løsning representerer en betydelig utfordring med tanke på en økonomisk forsvarlig etterbruk av OL-anlegg og investeringer. Selv med det forholdet mellom permanente og provisoriske løsninger som er beskrevet i konseptet vil det bygges opp en kapasitet i Tromsø-området som økonomisk, drifts- og vedlikeholdsmessig vil representere en stor usikkerhet.”*

Tromsø Romsa 2018 AS mener det er dokumentert at det er et stort udekket behov for haller i Tromsø. I rapporten ”Idrettsbyen 2010” fra Tromsø idrettsråd, som ble overlevert Tromsø kommune 6. juni 2008, gjennomgås situasjonen for hallidrettene og deres fremtidige behov. Rapporten viser at dagens haller dekker kun ca. 50 % av behovet i Tromsø. I tillegg vokser befolkningen i Tromsø, noe KSG ikke har tatt høyde for.

Innenfor arbeidet med kommunedelplanen for OL skulle det utarbeides en egen etterbruksplan for alle permanente idrettsanlegg, hvor så vel nasjonale særforbund som den lokale idretten skulle bli trukket inn.

Innenfor planprogrammet for den internasjonale søknaden til IOC var OL-anlegg og etterbruk et av de temaene som skulle utredes nærmere.

Målsettingen for begge prosessene var å optimalisere etterbruk gjennom gode planprosesser, i tråd med idrettens og befolkningens behov.

1.4.5 Vurdering av Tromsø Romsa 2018 AS miljøstrategi

I KSG-rapporten (side 66) heter det at *”KSG mener at miljøstrategien slik den foreligger per i dag er svært ambisiøs, men at ambisjonene i liten grad underbygges av konkrete målsettinger og planer for hvilke tiltak som er nødvendige å iverksette for at disse skal realiseres.”*

Generelt

KSG har ikke kommunisert hva som er et realistisk detaljeringsnivå av de ulike innsatsområdene i søknaden. Prosessen med å utarbeide innholdet i miljøarbeidet er løpende i Tromsø Romsa 2018 AS og selskapet har eksplisitt uttrykt i dokumentene vedlegg Q29 (DI 296) ”Miljø- og klimaplattform” (DI 362) at det er særlig i neste fase av prosjektet (2009-2011) at en konkretisering av strategien og tilhørende tiltak vil utarbeides.

Det generelle inntrykket er derfor at prosjektets miljøstrategi har vært vurdert med utgangspunkt i der vi bør være i neste fase av prosjektet og ikke i en fase der vi ennå ikke vet om vi vil bli innvilget statsgaranti.

Sviktende forutsetning 1

Konsekvensutredningene (KU-arbeidet) av de samlede virkningene av å arrangere et OL i Tromsø, samt virkninger og alternative plasseringer av samtlige OL-anlegg skulle gjennomføres som en del av Tromsø kommunes planprogram for OL i Tromsø i 2018. Dette arbeidet skulle ferdigstilles i februar 2009.

KU-arbeidet legges som premiss i Tromsø Romsa 2018 AS (Tromsø Romsa 2018 AS) miljø- og klimaarbeid (DI296, side9-10/DI 362 side 3). Tromsø Romsa 2018 AS uttrykker eksplisitt at en endelig strategi først kan utarbeides når arbeidet med konsekvensutredningen er ferdigstilt slik at de endelige mål og tiltak på miljøområdet tar hensyn til funnene og konklusjonene i KU-arbeidet.

De tema som skal utredes – i tillegg til anlegg – er:

- Transport.
- Kommunal infrastruktur (inkl. renovasjon).
- Landskap.
- Grønnstruktur og friluftsliv.
- Naturmiljø.
- Reindrift.
- Landbruk.
- Kulturminner og kulturmiljø.
- Risiko og sårbarhet.
- Tromsø sentrum som møteplass.

Til tross for at dette omfattende KU-arbeidet ennå ikke er ferdigstilt fremsetter KSG en systematisk kritikk for manglende konsekvensutredning og at miljøkonsekvenser er underkommunisert.

Sviktende forutsetning 2

Vurderinger fra fagmiljø (TØI⁵⁸, jan 2008) som er utarbeidet før endelig utarbeidelse av Tromsø Romsa 2018 AS miljødokumentasjon. Likevel benyttes TØIs rapport flittig som referansedokument.

Sviktende forutsetning 3

Tromsø Romsa 2018 AS har ettersendt en utdyping (vedlegg Q29 - DI 362) og presisering av visse sider av den opprinnelige miljøstrategien (DI 02, DI 11 a/b, DI 17). Særlig understrekes det (side2) at formuleringen ”nullutslipps-OL” krever presisering:

---

⁵⁸ Transportøkonomisk institutt.

Utslippet av klimagasser skal minimeres så langt det er mulig, i tillegg skal det brukes avbøtende tiltak (offset), som kjøp av klimakvoter, slik at nettoeffekten globalt blir null. Avbøtende tiltak for andre utslipp til luft og vann er mindre aktuelt, siden disse vil være av lokal karakter. For alle andre utslipp er det derfor at mål at disse blir så små at de ligger under resipientens tålegrense, slik at påvirkningen på naturen blir null. Det vil bli lagt opp til et system for å kunne beregne endringer i alle utslipp og andre påvirkninger av naturen.

Likevel behandles nullutslipp som en "urealistisk målsetting" (side V-152).

Vurderinger og konklusjoner

Kompakte leker

KSG påpeker, med referanse til TØI, kompakte leker i seg selv kan være negativt for miljøet fordi en sentralisering av flere store idrettsanlegg vil skape et større transportbehov i etterbruksfasen enn om anleggene ble spredt på ulike byer og tettsteder. For at dette skal være en troverdig påstand vil KSG måtte gjøre en komparativ analyse av et sentralisert og et desentralisert OL-konsept med henblikk på miljøkonsekvenser.

Kostnadsvurderinger

KSG konkluderer med at Tromsø Romsa 2018 AS har underestimert kostnadene ved å gjennomføre prosjektets høye miljøambisjoner.

Tromsø Romsa 2018 AS vurderer at prosjektets høye miljøambisjoner i stor utstrekning kan realiseres i et samarbeid med eksterne aktører (forskningsinstitusjoner, myndigheter og næringsliv) og finansieres delvis gjennom prosjekter (virkemiddelapparat og andre finansieringskilder avsatt til spesifikke miljø- og klimatiltak lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt) og gjennom investeringer fra næringslivet. Vi erkjenner at dette estimatet vil måtte inngå i den statlige garantien.

Vedlegg 2. Historisk riss – Milepæler

Januar 2003 – Prosjektets oppstart. Foreløpig fortrolig. En gruppe fagpersoner lanserer en visjon og ide og jobber fram et konsept i forståelse med politisk ledelse i kommunen. Politisk frontes arbeidet av ordfører Herman Kristoffersen og Tor Zachariassen. Dette arbeidet ble presentert gjennom en *Forstudie*. Forstudien tok utgangspunkt i IOC's manualer og tidligere søknader, for på overordnet nivå å se om det var teknisk mulig å arrangere vinter-OL og paralympiske leker i Tromsø. Ide og utredningsgruppen besto av Jørn Roar Moe (trafikkplanlegger), Nagina Malla (arkitekt), Anne Cathrine Arnesen (arkitekt), Hilde Johnsen (reiseliv), Rune Larsen (marked og kommunikasjon), Kim Nordli (informasjon og kommunikasjon).

12. mai 2003 – Lansering av byens kandidatur på Fjellheisen i Tromsø for et pressekorps på 30 - 40 personer. Saken dominerte mediebildet i Norge i en halv dag, og Reuters kjørte nyheten over hele verden.

26. mai 2003 – Styringsgruppe for prosjektet oppnevnes av formannskapet.

26. mai 2003 – Råd for prosjektet oppnevnes av formannskapet. Medlemmene var fra idrett, politikk og næring fra hele Nord-Norge. Ordfører Hermann Kristoffersen ble valgt som leder av rådet.

3. juni 2003 – Styringsgruppen konstitueres. Tor Læg Reid valgt som gruppens leder.

25. juni 2003 – Tromsø Kommunestyre fatter følgende vedtak i sak 0074/03 Tromsø-OL 2014: *”Tromsø kommune skal utarbeide en søknad til Norges Idrettsforbund om å få stille som vertsby for de 22. olympiske vinterleker i 2014. Tromsø kommune bevilger 500.000 til en OL-søknad under forutsetning at tilsvarende beløp stilles til rådighet fra Troms fylkeskommune og næringsliv i Tromsø.”* Det ble gitt positiv respons på dette fra Troms Fylkeskommune, SpareBank1 Nord-Norge, TFDS ASA, Ludvig Mack AS og Troms Kraft AS.

28. august 2003 – ”Arbeidsfelleskapet”, bestående av personene bak ideen, får kontrakten om å utforme Tromsø Kommunes søknad om nasjonalt kandidatur for et vinter-OL og paralympics i 2014. Jørn Roar Moe er hovedprosjektleder og Kim Kr. Nordli assisterende hovedprosjektleder.

29-30. august 2003 – Styret i Norges Idrettsforbund - Norges Olympiske Komité (NIF/NOK) beslutter at Norge skal søke om vinter-OL for 2014. Lillehammer og Tromsø har meldt sin interesse.

15. september 2003 – Kriterier for evaluering av Tromsø og Lillehammers kandidatur oversendes kandidatene. Evalueringskommisjonen pekes ut av NIF/NOK og besto av: Kjell Åge Gotvassli (leder), Arne Myhrvold, Erik Eide (NIF/NOK), Marit Myrmæl (OLT) og Per Håvard Lindqvist, med Ole Fredriksen fra KKD som observatør.

24. september 2003 – Tromsø Kommunestyre fatter følgende vedtak i sak 153/03 Etablering Tromsø 2014 AS:

”1. Formannskapet godkjenner etableringen av Tromsø 2014 AS.

2. Formannskapet godkjenner at styret i Tromsø 2014 AS overtar styringsgruppens oppgaver.

3. Styret i Tromsø 2014 AS skal bestå av styringsgruppens medlemmer med den personsammensetning som ble fastsatt av formannskapet den 10. juni 2003.

4. Formannskapet godkjenner at inntil 65% av aksjeandelene i Tromsø 2014 AS selges til Troms Kraft ASA, Troms Fylkes Dampskibsselskap ASA, Sparebanken 1 Nord-Norge og Mack AS. Tromsø kommune beholder resterende aksjeandeler (negativt flertall).

5. Aksjene som selges til Troms Kraft ASA, Troms Fylkes Dampskibsselskap ASA, Sparebanken 1 Nord-Norge og Mack AS, kan ikke videreavhendes uten styrets samtykke jf. aksjeloven nr.44 av 1997 § 4-15(2).

6. Formannskapet utøver i egenkap av generalforsamlingen den øverste myndighet i Tromsø 2014 AS jf. aksjeloven nr.44 av 1997 § 5-1(1). Dette i fellesskap med selskapets øvrige eiere.”

30. oktober 2003 – Tromsø og Lillehammer leverer sine søknader om vinter-OL og paralympics i 2014 til NIF/NOK. Samme dag holdes et større arrangement for presentasjon av Tromsøs prosjekt på SAS Radisson Scandinavia Hotel i Oslo for presse, idrettsledere og øvrige inviterte. Nettstedet www.tromso2014.no lanseres.

10-11. november 2003 – Evalueringsutvalget oppnevnt av NIF/NOK besøker Tromsø for arenabefaring og gjennomgang av søknadens konsept.

17. desember 2003 - Tromsø Kommunestyre fatter følgende vedtak i sak 0201/03 Søknad om vinter-OL i Tromsø:

”1. Tromsø kommune beslutter med dette at Tromsø kommune, ved søknad overlevert til Norges Idrettsforbund den 30/10-2003, skal stille kandidatur til den internasjonale søknadsfasen ved hvor vertsbyen for de 22. olympiske vinterleker i 2014 utpekes.

2. Kommunestyret godkjenner det utarbeidede dokumentet med vedlegg som ble overlevert til Norges Idrettsforbund den 30/10-2003 som grunnlag for Tromsø's søknad om vertskapet for de olympiske vinterleker i 2014.

3. Tromsø kommune forutsetter at de kommunale forpliktelser som medfølger et vertskapsansvar dekkes av statlige garantier.”

19. desember 2003 – ”Selskapet for OL i Tromsø i 2014 AS” stiftes med eiere fra regionalt næringsliv, og Tromsø Kommune. Tromsø Kommune er eneste A-aksjonær. Ved konstituering av styret, ble Tor Lægroid valgt som styreleder. Jørn Roar Moe ansettes som daglig leder.

6. januar 2004 – Styret i NIF/NOK går enstemmig inn for at Tromsø skal fronte det nasjonale kandidaturet for et vinter-OL i Norge i 2014. Det bes om at Tromsø utover den foreliggende søknad spesielt ytterligere avklarer problemstillinger relatert til å avholde lekene i mars, innkvartering, transport og etterbruk. Revidert versjon med utdypninger leveres president NIF/NOK 3. mai 2004.

19. april 2004 – Erlend Rian blir ansatt som daglig leder i Selskapet for OL i Tromsø i 2014 AS.

27. mai 2004 – Styret i NIF/NOK bekrefter i sitt styremøte, basert på revidert søknad fra Tromsø 2014 AS, at Tromsø skal være idrettens kandidat for et Vinter-OL i 2014: *”Idrettsstyret vedtok at Norge bør søke om å arrangere De olympiske vinterleker og Paralympics i Tromsø i 2014. Idrettsstyret mener at søkergruppen Tromsø 2014 har gjort et godt arbeid for å videreutvikle søknaden i henhold til de forutsetninger Idrettsstyret ga 6. januar.”* Vedtaket fattes med 7 mot 5 stemmer.

16. juni 2004 - Søknad om statsgaranti fremmes overfor KKD fra NIF/NOK og Tromsø 2014 AS.

23. august 2004 – Generalforsamlingen i selskapet vedtar navneskifte fra ”Selskapet for OL i Tromsø i 2014 AS” til ”Tromsø 2014 AS”.

13. september 2004 – Tove Karoline Knutsen velges som styreleder for selskapet. I tillegg settes det ned en faglig styringsgruppe etter innspill fra formannskapet i Tromsø Kommune. Tove Karoline Knutsen konstitueres som leder for denne gruppen. Gruppen har 20 medlemmer.

12. november 2004 - Stortingsmelding nr.7 (2004-2005) fremmes i statsråd. Denne konkluderer med at det anbefales at statsgaranti ikke gis.

19. januar 2005 – Åpen høring i Stortingets familie-, kultur-, og administrasjonskomite, vedrørende Stortingsmelding nr.7 (2004-2005). Idrettspresident Karl-Arne Johannesen ønsket ikke stille for NIF/NOK. Deltagende for NIF/NOK var Odd-Roar Thorsen.

17. februar 2005 - Innst. S. nr. 125 (2004-2005) - Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om det skal stilles statsgaranti i forbindelse med søknad fra Tromsø 2014 AS om å bli tildelt De olympiske vinterleker og Paralympics i 2014. Komiteen innstiller negativt. Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmet mindretallsforslag om å stille statsgaranti.

18. april 2005 – Stortinget beslutter å si nei til å stille en statsgaranti for vinter-OL og paralympics i Tromsø i 2014. Under debatten fremmet Åslaug Haga forslag på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet om å stille statsgaranti. Stortinget fulgte komiteens innstilling 61 mot 31 stemmer.

21. juni 2005 – Etter anmodning fra styret i Tromsø 2014 AS om gjenopptagelse, sier styret i NIF/NOK nei til at saken om Tromsøs OL-søknad gjenopptas. Idrettsstyret finner ingen nye avgjørende momenter som tilsier at saken gjenåpnes.

30. juni 2005 – I generalforsamling vedtar selskapet å skifte navn til Tromsø 2018 AS og beslutter å arbeide for å søke om å bli tildelt arrangøransvar for vinter-OL i 2018.

21. september 2005 – Troms fylkeskommune blir aksjonær i Tromsø 2018 AS.

10. oktober 2005 – Tor Læg Reid blir valgt som ny styreleder for selskapet.

12-13. mai 2006 – Idrettens ledermøte stiller seg positivt til å søke om vinter-OL i 2018 til Norge.

23. juni 2006 – Styret i NIF/NOK vedtar å følge opp anbefalingen fra Idrettens ledermøte og åpner for en konkurranse mellom Norske byer om det nasjonale kandidaturet for et Vinter-OL i 2018. Vedtak: *”Idrettsstyret i Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité har enstemmig vedtatt å søke vinter-OL og Paralympics i 2018. Det vil bli etablert en evalueringsgruppe for å følge opp prosessen. Innen utgangen av juni vil informasjon om hvordan aktuelle kandidater skal forholde seg bli presentert. Idrettsstyret tar sikte på å kunne velge nasjonal kandidat i februar 2007.”*

19. juli 2006 – Petter Jansen blir valgt som styreleder for Tromsø 2018 AS.

10. august 2006 – Oppstartsmøte for konkurranse om det nasjonale kandidaturet for et vinter-OL i 2018. Tre kandidater møter: Tromsø, Trondheim og Oslo. Evalueringsgruppen ledet av Odd Martinsen presenteres for søkerbyene (Martinsen-utvalget). Utvalget besto av følgende: Odd Martinsen (leder), Olav Myrholt, Dag Sanne og Torill Skogsholm.

19. september 2006 – Styret i Tromsø 2018 AS vedtar å nedsette ressursgrupper som skal bistå i søknadsutviklingen. Tor Zachariassen er ansvarlig for dette arbeidet.

23. oktober 2006 – Styret i NIF/NOK er på befaring i Tromsø med bakgrunn i konkurransen mellom de tre byene. Flere sentrale medlemmer av idrettsstyret deltok ikke.

19. februar 2007 – Tromsø, Trondheim og Oslo overleverer sine søknader til NIF/NOK.

28. februar 2007 – Tromsø Kommunestyre fatter følgende vedtak i sak 39/07 Søknad om vinter-OL og paralympics 2018’:

”1. Tromsø kommune stadfester søknaden om å være søkerby for de XXIII Olympiske vinterleker og de XII Paralympiske vinterleker i 2018 overlevert til Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité 19.02.07.

2. Tromsø kommune stiller nødvendige kommunale tomter til disposisjon for de XXIII Olympiske vinterleker og de XII Paralympiske vinterleker i 2018.

3. Tromsø kommune skal drifte de offentlige idrettsanleggene som bygges i forbindelse med de XXIII Olympiske vinterleker og de XII Paralympiske vinterleker i 2018.”

4-6. mars 2007 – Martinsen-utvalget er på befaring i Tromsø.

6. mars 2007 - Samisk parlamentarisk råd, bestående av politisk ledelse i de sametingene i Finland, Sverige og Norge, samt representanter fra Russland, tilrår Norge å velge Tromsø som nasjonal kandidat til å avholde de olympiske vinterleker i 2018.

30. mars 2007 – Styret i NIF/NOK beslutter at Tromsø er Norsk idretts kandidat for et vinter-OL og paralympics i 2018. Dette skjedde med 6 mot 6 stemmer, presidentens dobbelstemme for Tromsø avgjør.

10. mai 2007 – Søknad om statsgaranti for et OL/PL i Tromsø i 2018 overleveres KKD. Søknaden er på 26 sider med 52 vedlegg, totalt ca 1000 sider.

12-13. mai 2007 – NIFs Idrettsting avholdes i Skien. Tromsø Romsa 2018 AS blir ikke, tross avtale om dette, gitt mulighet til å presentere konsept og planer for idrettstinget.

19. juni 2007 - Kommuneplan 2007 – 2018, blir vedtatt av Tromsø kommunestyre. Planen hensyntar planlagte områder og anlegg for et vinter-OL i 2018.

1. juli 2007 – Bjørge Stensbøl ansatt som daglig leder i Tromsø Romsa 2018 AS.

19. november 2007 – Tromsø 2018 AS offentliggjør sitt ambassadørkorps av internasjonalt kjente idrettspersonligeter.

15. februar 2008 – Tromsø 2018-konferansen med lansering av selskapets miljøstrategi. Konferansen samler 500 personer.

19. februar 2008 – NRK dokumentaren ”Bak lukkede dører” sendes. Dokumentaren omhandler søkeprosessen mellom de norske kandidatbyene.

31. mars-1. april 2008 – Første fellesmøte med Kvalitetssikrer.

15. april 2008 – Selskapet vedtar å skifte navn fra ”Tromsø 2018 AS” til ”Tromsø Romsa 2018 AS”.

29. april 2008 – Gunnar Nilssen konstitueres som daglig leder for selskapet.

5-6. mai 2008 – Andre fellesmøte med Kvalitetssikrer.

13. mai 2008 – Petter Rønningen blir ansatt som administrerende direktør i Tromsø Romsa 2018 AS.

6-7. juni 2008 – Ledermøtet i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité gir sin støtte til arbeidet med å få olympiske og paralympiske vinterleker lagt til Tromsø i 2018.

8. juni 2008 – Norges Skiforbunds Ting i Bodø vedtar enstemmig at Norges Skiforbund skal jobbe aktivt internasjonalt for at Tromsø skal vinne kampen om OL/PL i 2018.

3. juli 2008 – Hans Olav Karde blir valgt til styreleder for Tromsø Romsa 2018 AS.

26-28. september 2008 – Kretsledernes ledermøte Frederiksstad fatter følgende vedtak: *”IK-ledermøtet aksepterer at idretten betaler en betydelig andel for Tromsø-OL. Beløpsmessig bør idretten finansielle andel ikke overstige den årlige samlede tildeling for 2008 av spillemidler til anlegg.”*

30. september 2008 – Kvalitetssikrers rapport legges frem og overleveres KKD.

3. oktober 2008 – Tromsø Romsa 2018 AS sender forespørsel til styret i NIF ved Tove Paule og generalsekretær Inge Andersen om å få delta på styremøtet 6. oktober. Dette for å legge frem synspunkter og kommentarer til Kvalitetssikrers rapport. Denne forespørselen avvises av idrettspresident Tove Paule.

6. oktober 2008 – Styret i NIF fatter vedtak om å trekke sin søknad om statsgaranti for et OL/PL i Tromsø i 2018. Vedtak: ”Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) vil ikke søke Den internasjonale olympiske komité (IOC) og Den internasjonale paralympiske komité (IPC) om at Norge skal arrangere de olympiske og paralympiske vinterlekene i 2018. Som følge av dette trekker NIF tilbake søknaden om statsgaranti til KKD avgitt 10.05.2007.”

Prosess knyttet til lokalisering av arenaer

Viktige milepæler i arbeidet med lokalisering av arenaer og anlegg.

- Gjennomgang av aktuelle lokaliteter fra *Forstudien*, juni 2003, Tromsø kommune, Byutvikling.
- Arenabefaringer sommeren 2003 – idretten samt NRK / EBU.
- Workshop i regi av Tromsø kommune og Tromsø 2014 sept 2003 – Planleggere / arkitekter / representanter for lokalt næringsliv.
- Arenabefaringer mars 2004 – idretten.
- Arenabefaringer høst 2006 – idretten.
- Etablering av Anleggsgruppa november 2006 – planleggere /arkitekter.

I tillegg til disse milepælene, pågikk et løpende arbeid i ressursgruppene. Arbeidet fra ressursgruppene er innarbeidet i de ulike søknadene. I de forskjellige fasene har det vært mellom 20 - 30 ressursgrupper. Totalt har det vært mellom 200 - 250 mennesker involvert i utformingen og kvalitetssikringen av selskapets 2 hovedsøknader.

Det har også vært en løpende dialog med anleggsansvarlige innenfor de involverte særforbund, og gjennomført en rekke enkeltstående befaringer bl.a. med deltakelse fra internasjonale eksperter. Dette arbeidet har bidratt til å stadig forbedre arenakonseptets idrettslige kvaliteter. For ytterligere informasjon henvises det til rapport fra Tromsø kommune som viser historikken om valg av arenalokalisering/konsept og hvilke miljøer som har vært involvert⁵⁹.

---

⁵⁹ Barlindhaug AS, rapport nr. 00.9617, oktober 2008.

Vedlegg 3. Internasjonalt arbeid

Kapittel 1 - Rammer og forutsetninger for det internasjonale arbeidet

Den Internasjonale Olympiske komité

De siste 10-15 årene har den Internasjonale Olympiske Komité (IOC) gitt idrettens utøvere og ledere stadig mer innflytelse i den olympiske familie. Deltakere på både sommer- og vinter-OL velger inn 15 idrettsutøvere som medlemmer i IOC. Tretten presidenter i internasjonale særforbund er for tiden IOC-medlemmer, tre av disse representerer vintersærforbund. Internasjonale særforbund blir lyttet til av IOC, og disse må i realiteten godkjenne søkerbyens forutsetninger for sin idrett. Flere av IOC-medlemmene er presidenter i nasjonale olympiske komiteer. IOCs administrative ledelse har blitt en stadig viktigere aktør i søknadsprosessen.

Milepæler og regler for internasjonalt arbeid

IOC sine viktigste milepæler for 2018-kandidatene:

Frist	Milepæl
Juli- august 2009	Norges olympiske komité informerer IOC om søkerby
Medio okt 2009	Betaling av søkeravgift på og signering av prosedyreavtale
Medio mars 2010	Oversendelse av formell søknad (Application file)
Medio juli 2010	IOC's Executive Board aksepterer og velger Candidate Cities
Medio januar 2011	Oversendelse av Candidate File & garantier til IOC
Juli 2011	IOC velger arrangør av de XXIII Olympiske Vinterleker i 2018

IOC har flere restriksjoner knyttet til internasjonal promotering av søkerbyene. Frem til IOC velger Candidate Cities er det ikke tillatt å promotere søkerbyene på internasjonalt nivå.

Etter at IOC velger Candidate Cities har søkerbyene anledning til å promotere sine kandidaturer blant IOC-medlemmer, enten i anledning internasjonale arrangement de har blitt invitert til, eller i anledning internasjonale konkurranser, eller ved å sende skriftlige dokumenter. Ambassadene til søkerbyenes land kan ikke invitere IOC-medlemmer til mottakelser med den hensikt å drive noen form for promotering av kandidatet.

IOC-medlemmer har ikke anledning til å besøke søkerbyene, ei heller har søkerbyene anledning til å besøke IOC-medlemmene.

Det er ikke tillatt å gi gaver til olympiske aktører. Ingen lovnader av noen form for fordel tillates gjort.

Disse reglene tillater i praksis internasjonal promotering av søkerbyene kun i et år, fra IOC velger Candidate Cities frem til valg av arrangør året etter.

Viktigste kriterier hos IOC for valg av arrangør

1. Søkerbyens evne til å levere og gjennomføre lekene.
2. Søkerbyens evne til å skape folkefest med hele nasjonen tilstede.
3. Politisk "vind" ("amerikanernes tur" osv).
4. Statsgaranti og nasjonal oppslutning.
5. 100 % støtte fra nasjonal olympisk komité (NOC) og nasjonens IOC-medlemmer.
6. Søkerbyens visjoner for byen og for OL.
7. De internasjonale særforbundenes "godkjenningsstempel".
8. Prosjektet må ha sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft.
9. Konseptets kvaliteter:
  - Helhetlig, kompakt konsept.
  - Arrangementstekniske kvaliteter (gode konsepter for den enkelte utøver/funksjonær; transport, innkvartering osv.).
  - Konsept i samsvar med nasjonale utbyggingsplaner.
  - Anleggskapasitet som kan nedskaleres til hensiktsmessig etterbruk.
  - Sikker og god gjennomføring.
10. Risikofaktorer/sikkerhet.
11. Meteorologiske forhold:
  - Avvikling
  - Transport
  - Publikum
12. Innkvartering.
13. Avstander.

Kapittel 2 – Organisering og strategi hos Tromsø Romsa 2018 AS

Organisering av internasjonalt team

Tromsø har drevet internasjonalt arbeid siden 2014-søknaden. I løpet av 2007 så man imidlertid behovet for et mer planmessig og kontinuerlig arbeid mot beslutningstakerne på den internasjonale arenaen. Dette fordi Tromsø var ukjent for de aller fleste.

Ved årsskiftet 2007 / 08 etablerte Tromsø Romsa 2018 AS et internasjonalt team bestående av Marit Myrmæl (NIF, EOC Executive Board, IOC Women & Sport Commission), Ådne Søndrål (tidligere IOC-medlem, IOC Marketing Commission), Martin Burkhalter (tidligere sportssjef i LOOC og styremedlem i Tromsø Romsa 2018 AS), Petter Rønningen (adm. direktør) og Anne Berit Figenschau (internasjonal koordinator). Dette teamet var en operativ gruppe, med ansvar for å forberede og iverksette de aktivitetsplaner og strategier som ledelsen og styret i Tromsø Romsa 2018 AS har godkjent.

I tillegg har vi operert med et utvidet team, der Gerhard Heiberg (IOC-medlem) og Johann Olav Koss (Direktør for Right to Play og tidl. IOC-medlem) har fungert både som døråpner mot IOC og som målbærer av Tromsøs kandidatur overfor beslutningstakerne.

Det har også vært avgjørende med alliansebygging mot og partnerskap med norske eksportbedrifter, organisasjoner, reiselivs- og handelsorganisasjoner mv, for at disse skulle kunne bistå taktisk, praktisk og med logistikk når Tromsø Romsa 2018 AS har operert på den internasjonale arena.

Viktigste oppgaver for internasjonalt team

1. Bygge relasjoner mot målgruppene.
2. Introdusere Tromsø og Norges ledelse:
  - Hans Olav Karde/Petter Rønningen og/eller Thorild Widvey.
  - NIF-leder Tove Paule, generalsekretær Inge Andersen og/eller visepresident Odd-Roar Thorsen.
3. Introdusere Tromsøs arrangementskonsept, og byens unike fordeler.
4. Lytte til og registrere IOC-medlemmers synspunkter generelt og om Tromsøs kandidatur spesielt.

Kategorisering av målgrupper

Vi analyserte målgruppen ved å strukturere beslutningstakerne i ulike kategorier. Dette for å sikre at vi brukte mest tid på de som var viktig å bearbeide.

Målgruppe 1

- IOC-medlemmer (ca. 110 - 115), og særlig styret og utøver-medlemmene.
- Presidenter og generalsekretærer i internasjonale vintersørforbund (ski, skøyter, skiskyting, ishockey, bob, aking, curling).
- Nøkkelpersoner i IOCs administrasjon.

Målgruppe 2

- Medlemmer av Paralympisk organisasjonskomité, og særlig styret.

Målgruppe 3

- Media.

Målgruppe 4

- Presidenter i nasjonale OL-komiteer som er vinteridrettsnasjon.

Strategi i perioden 2008 – oktober 2009

- Relasjonsbygging mot nevnte målgrupper som grunnlag for senere markedsføring av søkerkvaliteter:
  - Ydmyk, lyttende, interessert.
  - Kartlegge preferanser, teste konseptløsninger for ulike funksjoner.
- Kontinuerlig optimalisering av totalkonsept og enkeltløsninger.

Strategi i perioden juli 2010 – juli 2011:

- Relasjonsbygging mot nevnte målgrupper som grunnlag for senere markedsføring av søkerkvaliteter:
  - Ydmyk, lyttende, interessert.
  - Kartlegge preferanser, teste konseptløsninger for ulike funksjoner.
- Kontinuerlig optimalisering av totalkonsept og enkeltløsninger.
- Markedsføre visjon og konsepter for arrangement, miljø og næringsutvikling.
- Aktiv bruk av allianser med brohoder til utlandet.

Kapittel 3 Utfordringer og styrker ved Tromsøs kandidatur

Hovedutfordringer ved Tromsøs søknad

- Liten internasjonal erfaring.
- Liten nasjonal oppslutning.
- Negativ media.
- Logistikk i Tromsø.
- Overnattingskapasitet.
- Transport av passasjerer til og fra Tromsø oppleves som sårbart.
- Tromsø er en liten og ukjent by.
- Tromsø oppleves som langt unna og lite tilgjengelig.

Styrker

- Stabilt styresett og sterk økonomi.
- Dokumentert gjennomføringsevne, gjennom OL i Oslo og på Lillehammer, i tillegg til nærmere 200 VM og EM i Norge.
- Gode og nyskapende overnattingsløsninger.
- Et solid transportkonsept innad i Tromsø.
- Et etterbrukskonsept som kommer hele samfunnet til nytte.
- Gode konkurranse- og arbeidsbetingelser for alle som skal medvirke, på og utenfor idrettsarenaene.
- Tidens mest kompakte leker siden OL i Squaw Valley i 1960 (én deltakerlandsby, én medielandby, gåavstand til 7 av 11 idrettsarenaer).
- Unikt vintersportsinteressert publikum - en garanti for idretts- og folkefest.
- Tromsø er stor nok til å kunne levere, men liten nok til intim og olympisk atmosfære.
- Stabilt, godt vinterklima.
- Vinterklima er en viktig del av søkernasjonens kultur.
- I olympisk sammenheng er Norge kjent som en sterk vinteridrettsnasjon som mestvinnende nasjon fra samtlige vinter-OL.
- Norge er også kjent gjennom OL i Oslo i 1952 og ikke minst OL på Lillehammer i 1994. Halvparten av IOC-medlemmene som var medlemmer i 1994 er fortsatt IOC-medlemmer og Lillehammer huskes fortsatt som "the best Winter Games ever" av mange IOC-medlemmer.

Status internasjonalt arbeid

Arbeidet med å introdusere Tromsøs kandidatur internasjonalt var kommet godt i gang. I perioden januar – september 2008 har det vært gjennomført 93 møter og samtaler med 50 ulike IOC-medlemmer. Vår erfaring fra disse samtalene er at Norge blir møtt med anerkjennelse som potensiell arrangør av vinter-OL. Dette henger sammen med at Lillehammer fortsatt huskes som "the best Winter Games ever" av mange IOC-medlemmer. Vi erfarer også at Tromsø har vært lett å selge, vi har fått meget god respons på konseptet hos beslutningstakerne.

Kapittel 4 Konklusjon

Vår erfaring er at Tromsø har vært lett å selge internasjonalt. Tromsøs konsept er i tråd med IOCs Olympic Games Study Report, som beskriver ønskete utviklingsmål for fremtidige OL. Tromsø kan vise til tidenes mest kompakte konsept, der publikum vil kunne spasere mellom de fleste arenaene. I Tromsø vil utøverne kunne samles i én deltakerlandsby. Tromsø tilbyr ett mediesenter der man samler medier for både skrivende presse, radio og TV. Dette vil være i tråd med fremtidens krav. Under OL i Beijing startet man med satellittoverføringer, noe som vil redusere behovet for mediefolks tilstedeværelse under OL. Stadig flere redaksjoner og journalister jobber i flere kanaler (multimedialt med web/print, tv/print, tv/web). Et felles mediesenter vil gjøre det lettere å utnytte kapasiteten i den enkelte redaksjon og skape tettere integrering mellom mediekanalene.

Mange IOC-medlemmer ytrer bekymring om at OL er blitt for stort og kommersielt. OL er i ferd med å "miste sjelen", og undersøkelser viser at OL mister unge seere. Tida er inne for en ny type søker, og Tromsø kan være kandidaten som bringer lekene tilbake til det enklere, det ekte og likevel spektakulære.

Flere IOC-medlemmer er svært positive til at Norge bl.a. også ønsker å bruke OL til å løfte en hel region. At vinter-OL i Tromsø vil kunne være en katalysator til å utvikle og styrke næringslivet i den nordlige landsdelen, bygge infrastruktur og snu kompetansestrømmen som går fra nord til sør.

Det er svært uheldig for Tromsøs kandidatur at NIF samtidig valgte å søke om ungdoms-OL. Dette ville ha gjort det vanskelig for IOC-medlemmer å stemme på Tromsø som arrangør av vinter-OL i 2018. Flere IOC-medlemmer uttalte at én stemme til Lillehammers søknad var en stemme mot Tromsøs søknad.

Det er en tidkrevende og komplisert prosess å gå i gang med internasjonalt søknadsarbeid. Dersom Norge i fremtiden skal søke om vinter-OL på norsk jord, er det avgjørende at norsk idrett bruker ressurser over tid til å skaffe seg en internasjonal posisjon. IOC-medlem Gerhard Heiberg sitter i Executive Board. Heibergs innsats for Norges søkerkandidat er viktig.

Norge har noen posisjoner i ulike internasjonale særforbund. Likevel oppfattes Norge som tynt besatt på den internasjonale arena. Norge har få IOC medlemmer i forhold til mange andre land. Andre land bruker større ressurser kontinuerlig, og stiller med store kontingenter på internasjonale konferanser, internasjonale idrettsarrangement og idrettspolitiske arenaer. NIF bør arbeide for å skaffe seg flere internasjonale posisjoner, slik at Norge blir får mer sentral posisjon på den internasjonale arena.

Tromsø Romsa 2018 AS ønsker å rette en stor takk til alle som har bidratt til å bringe OL-prosjektet fram til dette stadium – et engasjement som medfører at visjonen om et vinter-OL i Tromsø fortsatt lever.

